

Secció III. Altres disposicions i actes administratius

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

DEPARTAMENT DE CULTURA, PATRIMONI I POLÍTICA LINGÜÍSTICA

11738 *Acord del Ple d'aprovació de la declaració com a bé d'interès cultural, amb categoria de monument, a favor de Can Pueyo de Palma (exp.: 4-19)*

El Ple del Consell Insular de Mallorca, en sessió de dia 3 de novembre de 2020, va adoptar, entre d'altres, el següent acord:

“Can Pueyo, situat al centre de la ciutat, s'ha reconegut històricament com un dels casals amb més interès de la ciutat, i constitueix un dels exemples més significatius de les construccions civils barroques de Palma (construïts i moblats per la noblesa mallorquina) que encara no gaudeix de la protecció que atorga la llei de patrimoni històric de les Illes Balears als elements patrimonials més significatius. Una de les principals causes és que, tot i que l'administració ha intentat en diverses ocasions accedir a l'interior, mai ho havia aconseguit fins temps recent. Realitzada visita a l'interior de l'immoble els tècnics del Servei de Patrimoni Històric han pogut constatar que Can Pueyo ha sofert importants afectacions quant als seus interiors (decoració i béns mobles).

Des del Servei de Patrimoni Històric el 15 de gener de 2019 es va emetre un informe conjunt pel cap de secció de Béns Culturals, la cap de secció d'Arquitectura, la tècnica de Conservació-Restauració i el cap de Secció d'arqueologia, tots del Servei de Patrimoni Històric, on es proposà la incoació de l'expedient de bé d'interès cultural, amb la categoria de monument, de Can Pueyo del terme municipal de Palma de Mallorca, amb la delimitació del bé i del seu entorn de protecció segons la descripció literal i gràfica que figuren descrites a l'informe i a la planimetria que s'adjunta.

La Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca en la sessió de dia 22 de gener de 2019 va acordar incoar l'expedient de declaració com a bé d'interès cultural, amb categoria de monument a favor de Can Pueyo, i es publicà en el BOIB núm. 20 de 14/02/2019, i al BOE núm. 44, de 20/02/2019.

El 18 de març de 2019 es va sol·licitar informe preceptiu a la UIB d'acord amb l'article 9.1 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, de patrimoni històric de les Illes Balears, informe que fou emès en sentit favorable a la declaració de BIC en data 04/02/2020.

El 26 de març de 2019 la propietat interposà un recurs d'alçada, el qual fou desestimat per acord de la Comissió de Govern en la sessió de 11 de juny 2020.

D'altra banda, i en execució del que disposa l'article 9.3 de la Llei 12/1998, de 21 de juny, del patrimoni històric de les Illes Balears, es va obrir un termini d'audiència als interessats de quinze dies hàbils. Dins aquest termini s'han presentat al·legacions per part dels següents interessats:

- per part d'Arca, presentades el 14/09/2020
- per part de Fernando Preciado Díaz-Rubio en representació de la Sra. Almudena de Padura y de España presentades el 16/09/2020.

Així mateix, es va procedir a obrir el tràmit d'informació pública d'un mes en el BOIB núm. 140, de 13 d'agost de 2020, sense que cap altre interessat en l'expedient hagi presentat al·legacions.

Fonaments de Dret

Primer- El 9 d'octubre de 2020 els tècnics del Servei de Patrimoni Històric han emès informe tècnic respecte a les al·legacions presentades, proposant la seva desestimació.

En la mateixa data, s'ha emès altre informe tècnic assenyalant que es mantenen en els mateixos termes en què es formulà la proposta d'incoació de 15/01/2019, excepte el punt 9, CONCLUSIÓ-PROPOSTA, que es modifica.

Segon- Sobre els aspectes jurídic administratius formulats a les al·legacions, el 13 d'octubre de 2020 s'ha emès informe jurídic des del Servei Jurídic de Patrimoni Històric.

Tercer- D'acord amb els articles 7 i següents de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears, i d'acord amb les competències atribuïdes per la Llei 6/1994, de 13 de desembre, als Consells Insulars en matèria de Patrimoni Històric.

Quart- L'article 10 de la Llei 12/1998 regula que l'acord de declaració s'haurà d'adoptar pel Ple del Consell de Mallorca.

Cinquè.- D'acord amb el Reglament Orgànic del Consell Insular de Mallorca, aprovat pel Ple de dia 12 d'abril de 2018, amb correcció d'errades materials aprovades pel Ple de 12 de juliol de 2018 (BOIB núm. 89, de 19/07/2018).

Atès l'exposat, la presidenta de la Comissió Insular de Patrimoni Històric eleva al Ple la següent proposta d'

ACORD

I.- Desestimar íntegrament les alegacions presentades pel Sr. Fernando Preciado Díaz-Rubio en nom i representació de la Sra. Almudena de Padura y de España, i per l'Associació per a la Revitalització dels Centres Antics (ARCA), en base a l'informe tècnic de 9 d'octubre de 2020 i l'informe jurídic de 13 d'octubre de 2020, que com a motivació s'adjunten i formen part integrant del present acord.

II.- Declarar com a Bé d'Interès Cultural, amb categoria de monument, l'immoble Can Pueyo ubicat al carrer de Can Pueyo, 4 i 4a de Palma de Mallorca, amb la delimitació del bé i del seu entorn de protecció, segons descripció literal i gràfica, que figuren descrites a l'informe tècnic de 9 d'octubre de 2020, la planimetria adjunta i amb la relació de pertinences, accessoris i béns mobles que figuren a l'Annex 1 (Llista de béns mobles vinculats a l'immoble), que s'adjunta i forma part integrant del present acord.

III.- Els efectes d'aquesta declaració són els que genèricament s'estableixen a la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del Patrimoni Històric de les Illes Balears i la normativa concordant.

IV.- Notificar aquesta resolució als interessats, als Ajuntaments de Palma, i al Govern de les Illes Balears.

V.- Publicar aquest acord de declaració al Butlletí Oficial de les Illes Balears i al Butlletí Oficial de Estat i **anotar-ho** al Registre Insular de Béns d'Interès Cultural de Mallorca i **comunicar-ho** a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears perquè procedeixi a la seva anotació al Registre de Béns d'Interès Cultural de les Illes Balears i a la vegada comuniqui al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat les inscripcions i anotacions que es realitzin.”

Contra aquest acord que posa fi a la via administrativa es poden interposar, alternativament, els recursos següents:

a) Directament el recurs contenciós administratiu davant el Jutjat Contenciós Administratiu de Palma de Mallorca, en el termini de dos mesos, comptadors a partir del dia següent de la notificació del present acord.

b) El recurs de reposició potestatiu davant el Ple del Consell de Mallorca, en el termini d'un mes, comptador a partir del dia següent de la notificació del present acord. Contra la desestimació expressa del recurs de reposició podrà interposar-se el recurs contenciós administratiu, en el termini de dos mesos, comptadors a partir del dia següent de la notificació de la desestimació del recurs de reposició. Contra la desestimació per silenci del recurs de reposició podrà interposar-se el recurs contenciós administratiu, en el termini de sis mesos, comptadors a partir del dia següent a la desestimació presumpta (un mes des de la interposició del recurs sense que s'hagi notificat la resolució).

No obstant l'anterior, es pot exercitar, si n'és el cas, qualsevol altre recurs que s'estimi pertinent. Tot això de conformitat amb la Llei 29/1998, de 13 de juliol, reguladora de la jurisdicció contenciosa administrativa i de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del Procediment administratiu comú de les administracions públiques.

La qual cosa us comunic per a que en tingueu coneixement i als efectes oportuns.

Palma, 19 de novembre de 2020

La vicepresidenta primera i consellera executiva de Cultura, Patrimoni i Política lingüística
Isabel Busquets Hidalgo

ANNEX I: S'adjunta com annex l'informe tècnic de data 9 d'octubre de 2020.

FETS

Durant la tramitació de l'expedient, els principals fets des d'un punt de vista tècnic, són els següents:

- Informes i acord incoació

En data 15.01.2019 es va emetre informe tècnic per part del Servei Tècnic de Patrimoni Històric, que contenia la següent proposta:

“Tal i com s'ha exposat al llarg d'aquest informe, Can Pueyo constitueix un dels exemples més significatius de les construccions civils barroques de Palma construïts i moblats per la noblesa mallorquina.

Aquests casals, d'entre els que sobresurt Can Pueyo, es caracteritzaren per l'ampliació dels espais, amb l'addició d'habitatges i amb una disposició i fisonomia de les plantes característiques de les cases senyorials de Palma: un gran pati amb escala, una façana sobria, independent de l'estil barroc de l'interior, i la transformació d'aquest amb un conjunt de sales alineades. Aquesta transformació no tan sols va afectar a l'aspecte exterior dels habitatges, sinó que també es va dur a terme a la seva decoració interior per tal de mostrar a la societat l'ostentació i riquesa dels seus propietaris. En aquests interiors, dels què Can Pueyo constitueix un dels millors referents que ens ha arribat, la noblesa mallorquina els va abillar amb unes riques pintures, teles i tapissos, mobiliari de fustes nobles i altres objectes artístics de gran valor cultural, no tan sols en la seva riquesa material sinó en l'aplicació d'unes pautes decoratives que, en el cas de Can Pueyo, s'han mantingut inalterades al llarg dels segles.

Per tot això, consideram que Can Pueyo constitueix un element amb valors patrimonials de caràcter excepcional i proposam la INCOACIÓ de l'expedient de declaració de Bé d'Interès Cultural del casal de Can Pueyo del terme municipal de Palma, amb la categoria de **monument**, amb la delimitació del Bé i del seu entorn de protecció segons la descripció literal i gràfica que figuren descrits a l'informe i a la planimetria adjunta.”

Aquest informe conté els següents annexos:

- Annex 1 Llista de béns mobles vinculats a l'immoble
- Annex 2.1 Inventari 1785,
- Annex 2.2 Fotografies i bibliografia

En data 15.01.2019 es va emetre informe jurídic per part del Servei jurídic de Patrimoni Històric, que contenia la següent proposta:

I. **“Incoar** l'expedient de declaració com a bé d'interès cultural, amb categoria de monument, a favor de Can Pueyo ubicat al carrer de Can Pueyo, 4 i 4a de Palma de Mallorca, la descripció i la delimitació del qual figuren a l'informe tècnic de data 15 de gener de 2019, que s'adjunta i forma part integrant del present acord.

II. **Suspendre** la tramitació de les llicències municipals de parcel·lació, d'edificació o d'enderrocament en la zona afectada així com dels efectes de les llicències ja concedides. Qualsevol obra que calgui realitzar a l'immoble afectat per la incoació haurà de ser prèviament autoritzada per la Comissió Insular de Patrimoni Històric.

Aquesta suspensió dependrà de la resolució o de la caducitat del procediment.

Tot això de conformitat amb els punts 3 i 4 de l'article 8 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del Patrimoni Històric de les Illes Balears.

L'acord de declaració s'haurà d'adoptar en el termini màxim de vint mesos comptadors des de la data d'iniciació del procediment. Caducat el procediment, no es podrà tornar a iniciar en els tres anys següents, llevat que ho demani el titular del bé, de conformitat amb l'article 10.6 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre PHIB.

III. **Notificar** aquesta resolució als interessats, als Ajuntaments de Palma, i al Govern de les Illes Balears.

IV. **Publicar** aquest acord d'incoació al Butlletí Oficial de les Illes Balears i al Butlletí Oficial de Estat i **anotar**-ho al Registre Insular de Béns d'Interès Cultural de Mallorca i **comunicar**-ho a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears perquè procedeixi a la seva anotació al Registre de Béns d'Interès Cultural de les Illes Balears i a la vegada comuniqui al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat les inscripcions i anotacions que es realitzin.”

A la sessió de dia 22.01.2019, la Comissió Insular del Patrimoni Històric de Mallorca (CIPH) va acordar:

I. **Incoar** l'expedient de declaració com a bé d'interès cultural, amb categoria de monument, a favor de Can Pueyo ubicat al carrer de Can Pueyo, 4 i 4a de Palma de Mallorca, la descripció i la delimitació del qual figuren a l'informe tècnic de data 15 de gener de 2019, que s'adjunta i forma part integrant del present acord.

II. **Suspendre** la tramitació de les llicències municipals de parcel·lació, d'edificació o d'enderrocament en la zona afectada així com dels efectes de les llicències ja concedides. Qualsevol obra que calgui realitzar a l'immoble afectat per la incoació haurà de ser prèviament autoritzada per la Comissió Insular de Patrimoni Històric.

III. Aquesta suspensió dependrà de la resolució o de la caducitat del procediment.

IV. Tot això de conformitat amb els punts 3 i 4 de l'article 8 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del Patrimoni Històric de les Illes Balears.

V. L'acord de declaració s'haurà d'adoptar en el termini màxim de vint mesos comptadors des de la data d'iniciació del procediment. Caducat el procediment, no es podrà tornar a iniciar en els tres anys següents, llevat que ho demani el titular del bé, de conformitat amb l'article 10.6 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre PHIB.

V. **Notificar** aquesta resolució als interessats, als Ajuntaments de Palma, i al Govern de les Illes Balears.

VI. **Publicar** aquest acord d'incoació al Butlletí Oficial de les Illes Balears i al Butlletí Oficial de Estat i **anotar**-ho al Registre Insular de Béns d'Interès Cultural de Mallorca i **comunicar**-ho a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears perquè procedeixi a la seva anotació al Registre de Béns d'Interès Cultural de les Illes Balears i a la vegada comuniqui al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat les inscripcions i anotacions que es realitzin.”

Aquest Acord d'incoació fou publicat al BOIB núm. 20, de 14.02.2019 i al BOE núm. 44, de 20.02.2019.

- Recurs alçada

En data 26.03.2019 la propietat interposa recurs d'alçada, el qual és desestimat per acord de Comissió de Govern en data 11.06.2020.

- Visites al bé protegit

Tal i com ja s'havia intentat abans de la incoació, se sol·liciten i realitzen successives visites a l'immoble per tal d'adquirir un coneixement més profund del mateix i especialment poder documentar l'estat actual, tant de l'immoble com del mobiliari i decoració interior.

Si abans de la incoació s'havia realitzat una primera visita tècnica en data 29.11.2018, després de la incoació se realitzen tres visites, amb els detalls ja continguts en els informes emesos després de cada una d'elles.

La successió de visites es realitza en les següents dates i amb els següents resultats, dels quals aquí repetim només les conclusions:

a) Dia 4 de juliol de 2019 es va fer visita tècnica per Guillem Daviu Pons, cap de servei de patrimoni; Francisca Cursach Pastor, cap de secció d'arquitectura; Antonio Lozano Ruiz, cap de secció de béns culturals. Es va emetre informe el 9 de juliol de 2019 on s'assenyalaren les condicions imposades per la visita. En aquest informe es conclouia:

Arrel de la visita es va poder constatar què:

1. *Les sales principals de Can Pueyo no contenen cap de les decoracions àmpliament reproduïdes a la bibliografia especialitzada.*
2. *No s'ha donat compliment a l'ordre del 15 d'octubre de 2018 del Vicepresident de Cultura, Patrimoni i Esports.*
3. *S'ha fet cas omís a l'assenyalat a l'acord de la CIPH de 22 de gener de 2019 d'incoar la declaració de Can Pueyo com a Bé d'Interès Cultural amb categoria de Monument (BOIB 20, 14/2/2019; BOE 44, 20/2/2019).*

b) Dia 9 de març de 2020 es va fer visita tècnica per Jaume Cardell Perelló, cap de secció d'arqueologia; Antonio Lozano Ruiz, cap de secció de béns culturals; Isabel Adrover Bia, tècnica en conservació-restauració. Es va emetre informe el 17 de març de 2020 on es conclouia:

1. *Les sales principals de Can Pueyo no contenen cap de les decoracions àmpliament reproduïdes a la bibliografia especialitzada.*
2. *No s'ha donat compliment a l'ordre del 15 d'octubre de 2018 del Vicepresident de Cultura, Patrimoni i Esports.*
3. *S'ha fet cas omís a l'assenyalat a l'acord de la CIPH de 22 de gener de 2019 d'incoar la declaració de Can Pueyo com a Bé d'Interès Cultural amb categoria de Monument (BOIB 20, 14/2/2019; BOE 44, 20/2/2019).*

4. *Que alguns dels mobles que decoraven les sales principals de Can Pueyo inclosos a la declaració de BIC de Can Pueyo, es troben emmagatzemats a espais de l'immoble, en concret, a l'espai lateral dret del pati, un garatge amb porta de fusta.*
5. *Que per fer un reconeixement complet i poder confirmar la presència de més mobles integrats a la declaració de BIC, la propietat, en presència dels tècnics de patrimoni, ha de facilitar la inspecció de tot el que es troba emmagatzemat al mencionat espai lateral dret del pati. Aquesta nova inspecció s'haurà de fer amb els mitjans humans i tècnics que siguin necessaris per a garantir la correcta manipulació i conservació de tot el que allà es guarda.*
6. *Que tal i com ja es va plantejar el dia 9 de març de 2020, s'ha de facilitar la realització d'un inventari complet de la biblioteca, part integrant dels mobles vinculats al BIC.*

c) Dia 27 de juliol de 2020 es va fer visita tècnica per Jaume Cardell Perelló, cap de secció d'arqueologia; Antonio Lozano Ruiz, cap de secció de béns culturals; Isabel Adrover Bia, tècnica en conservació-restauració. Aquesta visita es va fer a l'espai del garatge situat a la planta baixa al lateral dret del pati. Es va emetre informe el 28 de juliol de 2020 on s'assenyalava:

" [...]Se pudo observar todo el contenido que se encontraba en dicho garage. Al margen de conjuntos de sillas (no incluidas en la relación del BIC), lo más destacado es que allí se localizaron efectivamente las consolas barrocas donde se disponían los bargueños con vidrios pintados, que forman parte de los bienes incluidos en la declaración de BIC. También se encontraban dos cómodas (canteranos) de costilla y con marquetería en los lados. Estas cómodas (orientados hacia la pared, por tanto no se podía ver su frontal), no forman parte de la relación de bienes incluidos en la declaración. Otros objetos eran parte de una moldura de madera con estucos marmolizado y dos braseros.

Cabe destacar el elevado grado de deterioro que presentan las consolas barrocas, las cuales no fueron desplazadas durante la visita de día 27 de julio de 2020 a fin de no dañar el mobiliario, y atendiendo al mal estado de conservación detectado (se aprecia fisuras, roturas, ataque activo de insectos xilófagos, y debilitamiento de la madera en algunos puntos).

Por último recordar que, como en la anterior visita, se solicitó si se disponía de un inventario de la biblioteca y en ese caso fuese remitido al Consell o se facilitase que los técnicos del servicio de patrimonio pudieran realizarlo

A les visites b) i c) es va permetre, per part dels representants de la propietat, realitzar fotografies, una selecció de les quals s'adjunten al present informe com a "Annex 2.3. Fotografies".

- Informe de l'entitat consultiva

En data 28.02.2020 es registre d'entrada al Consell de Mallorca informe de l'entitat consultiva UIB signat per la catedràtica emèrita de Història de l'Art Catalina Cantarellas Camps en data 04.02.2020.

D'aquest informe volem destacar les següents afirmacions:

"És, juntament amb Can Vivot, també a Palma, el casal senyorial que ha mantingut els trets arquitectònics que, en base medieval i definició barroca, experimentaren alguna transformació al darrer terç del segle XVIII."

"Al llarg dels darrers cinc anys, la propietat ha desfet l'interior de l'edifici sense permetre la seva visualització, pas previ a la catalogació i preservació. Només un bé moble, el cap d'August velat pogué ser protegit davant el perill d'espoli, que ja es feu palès el 2014. Representa una ínfima part del cotingut patrimonial"

"Per la importància de Can Pueyo, un dels *única* en l'àmbit dels casals senyorials, procedeix emetre informe favorable a la seva declaració com a Bé d'Interès Cultural, amb la categoria de Monument. La declaració ha de contemplar el patrimoni moble i l'immoble."

Respecte a aquest informe volem destacar que, tal i com ja havien informat els tècnics sotasignants, també es subratlla que és un dels principals casals de la Ciutat. A la vegada, manifesta que ha estat desfet en el seu interior al llarg dels darrers cinc anys.

- Al·legacions

L'expedient ha estat objecte únicament de la presentació d'al·legacions per part de dos al·legants:

- ARCA. 14 de setembre de 2020, núm. reg. general 32441.
- Almudena de Padura y de España (representant: D. Fernando Preciado Díaz-Rubio). 17 de setembre de 2020, núm. reg. general 33303.

En data 09.10.2020 se signa informe tècnic de resposta a les al·legacions.

Aquest informe presenta la següent conclusió:

“Desestimar les al·legacions presentades per ARCA i Almudena de Padura y de España (representant: D. Fernando Preciado Díaz-Rubio).”

Tot i que la conclusió sigui desestimar les al·legacions, en el contingut de l'informe es responen les principals manifestacions fetes per ambdós al·legants. Ara bé, la proposta final és de desestimació de les al·legacions perquè aquestes no varien la proposta de protecció d'aquest bé.

PROPOSTA

Efectuats tots els tràmits indicats, es matenen de l'informe tècnic d'incoació (15.01.2019) els punts 0 a 10, excepte el punt 9, conclusió, que se modifica de la següent forma:

9. CONCLUSIÓ – PROPOSTA

Consideram que Can Pueyo constitueix un element amb valors patrimonials de caràcter excepcional i per això proposam la DECLARACIÓ de Bé d'Interès Cultural del casal de Can Pueyo del terme municipal de Palma, amb la categoria de monument, amb la delimitació del Bé i del seu entorn de protecció segons la descripció literal i gràfica que figuren descrits a l'informe i a la planimetria adjunta i amb la relació de pertinences, accessoris i béns mobles que figuren a l'Annex 1 (Llista de béns mobles vinculats a l'immoble).

A continuació es reproduïx l'informe tècnic definitiu, amb la modificació del punt 9 que conté la nova “Conclusió-proposta”.

INFORME TÈCNIC DECLARACIÓ

0. INTRODUCCIÓ

Des de l'edat mitjana la ciutat de Palma va comptar amb grans exemples d'arquitectura civil que, amb el desenvolupament de les xarxes comercials i l'enriquiment de les famílies nobles i classes benestants de finals del segle XVII, es varen anar transformant o renovant, construint-se importants edificis d'estil renaixentista o barroc que aportaren una significativa transformació de la ciutat.

A mitjans segle XVIII és quan aquestes cases senyoriales, tot i que conservant o emmascarant elements gòtics, prenen el seu màxim esplendor i la seva configuració més comuna: un gran pati central; l'escala; un entresòl on es situen els *estudis*; la galeria d'accés a la planta pis, on es situen encadenades les dependències principals; el porxo. Al seu interior, aquestes vivendes urbanes varen ser abillades d'una manera sumptuosa amb mobiliari i elements artístics de gran qualitat.

A partir del segle XIX amb arguments d'higienisme, o de modernitat, i principalment per les transformacions socials que comportaren el Can vi de paradigma de casa-família, moltes d'aquestes cases varen ser enderrocades, o es modificaren els seus interiors per adaptar-los a nous usos i, moltes d'elles, varen ser buidades de tot el seu mobiliari i elements artístics. L'arquitecte Bartomeu Ferrà, el 1918, recull a *Ciutat ha seixanta anys* un petit nombre d'aquestes que havien desaparegut o s'havien modificat: Ca donya Aina Cotoner, Can Brondo, Can Palau de Comasema, Can Desbrull, la del Marqués de la Romana, Can Desclapers, i la dels Comtes de Montenegro. Tot i aquest procés, l'any 1955 José María Salaverria a *Viaje a Mallorca*, encara podia escriure *"Pero sería difícil contar y describir todas las casas señoriales que ennoblecen y hermocean la ciudad"*.

A finals del la dècada dels anys 60, Palma encara conservava un important conjunt de casals senyoriales, amb tots els elements que moblaven i decoraven els seus espais interiors. A les darreres dècades del segle XX varen desaparèixer molts d'aquests casals o es modificaren els seus interiors, de manera que són pocs els que quedaren inalterats i que mostressin l'esplendor de les cases senyoriales urbanes del barroc local. Un dels grans casals que ha continuat bastant inalterat, es Can Pueyo.

Al llarg dels anys es van anar declarant com a monuments alguns d'aquests casals, com el Casal Solleric (1931), Can Verí (1951), Can Berga (1954) i l'any 1973, l'administració estatal, conscient d'aquesta ràpida desaparició, va dur a terme la declaració de tres importants casals de Palma amb la categoria de monument: Can Vivot, Can Cal·lar i Ca n'Olesa.

Si ens fixem en les declaracions anteriors podem veure com en totes elles un factor que pareix determinat és l'arquitectònic. Tots els casals que gaudeixen de la declaració de monument són els que presenten unes característiques arquitectòniques més destacables dins el centre històric de Palma. Tots ells presenten façanes i patis d'una gran riquesa estilística. Per altra banda no és fins a l'any 1973 quan a les declaracions, tot i que no de manera molt detallada, es parla per primera vegada de la conjunció del valor arquitectònic i decoratiu, fent major incidència en els aspectes arquitectònics.

Pel que fa les primeres declaracions, la legislació del moment entenia el monument com les grans construccions civils i religioses, incidint sobretot en els valors estètics i històrics, i no serà fins a la llei 16/1985, de 25 de juny, del patrimoni històric espanyol i posteriorment la

legislació autonòmica quan s'introdueix el concepte de bé cultural, entès com a qualsevol manifestació o testimoni significatiu de la cultura humana. La nova conceptualització del patrimoni fa que ja no es valorin només les obres de gran valor històric o artístic i, el que és encara més important, que els béns culturals només adquireixen tot els seus valors i significants si se'ls conserven en relació al seu contexte, en el seu ambient.

En relació a les declaracions fetes l'any 1973, no podem oblidar que aquell mateix any es va publicar l'obra dels catedràtics Santiago Sebastián y Antonio Alonso Fernández *Arquitectura mallorquina moderna y contemporánea* on s'analitza l'evolució estilística, des d'un punt de vista estrictament i exclusivament arquitectònic, de les construccions civils i religioses i on no s'analitzen altres aspectes com les belles arts o les arts decoratives, fet que pot explicar l'absència de referències a Can Pueyo i què, per aquest motiu, no fos declarat en aquell moment.

Ja es tenia constància dels valors d'aquest bé perquè en el Catàleg municipal de Palma, que només en casos excepcionals, com el que ens ocupa, inclou referències als seus interiors i als seus conjunts mobiliaris i decoratius. En aquest cas, la seva inclusió ja permet una primera garantia de protecció.

La fixa corresponent a Can Pueyo (codi 04/16) especifica els següents criteris de protecció:

- A l'apartat observacions:

Possible presència d'elements històrics ocults. Cal esmentar l'riquesa decorativa d'algunes sales de l'interior. El mobiliari ha estat catalogat en part per l'arquitecte Luís Feduchi.

- A l'apartat de Protecció i directrius d'intervenció:

2. Conjunt. El seu interès es basa en la seva singularitat arquitectònica, que abarca tota la unitat del conjunt i que inclou, també, elements decoratius inherents i el patrimoni mobiliari corresponent.

[...]

9. Altres elements: Conservar els elements decoratius. Inventariar de manera fefaent el patrimoni mobiliari i afavorir la seva permanència com a un tot unitari amb el casal. Adequar el jardí.

Per tant el catàleg municipal protegeix no només l'immoble, com a la quasi totalitat de les fitxes del catàleg municipal, sinó que remarca de manera precisa que, en compliment d'aquestes regulacions la decoració interior també ha de ser preservada.

En el cas de Can Pueyo a més de la significació arquitectònica, un dels valors més singulars és, sense dubte, la seva decoració interior. Can Pueyo està considerat un dels conjunts més homogenis de mobiliari i arts decoratives de Mallorca, i un dels conjunts del barroc senyorial millor conservats de l'Estat. També li atorga un valor patrimonial de primer ordre el fet que, al seu interior, es conservi la biblioteca més important de la Il·lustració de Mallorca, la de l'erudit Bonaventura Serra i Ferragut (1728-1784). En aquest sentit, i per acabar de completar aquesta magnífica biblioteca, també destacar que té varis volums dels dos principals exponents de la il·lustració espanyola com són Gregori Mayans (1699-1781) i Benito Jerónimo Feijoo (no coneixem si són originals o són còpies, però el fet de que ja apareguin citats a dos inventaris dels béns de Can Pueyo (1785 i 1842) fa que sinó són originals, siguin primeres còpies i per tant, tenguin un gran valor històric.

A manca d'un estudi monogràfic sobre Can Pueyo on s'analitzin tot aquest conjunt d'elements, un repàs a la bibliografia (i no de manera exhaustiva), posa de manifest com els diferents autors i de diferents èpoques, han destacat l'interès patrimonial de Can Pueyo. Així ho feia, per exemple, Arthur Byne a la seva obra *Cases i Jardins de Mallorca*, en els anys vint del segle XX, (en un moment en el que encara es conservaven intactes molts més interiors) i inclou una imatge de l'interior de Can Pueyo; Luis Feduchi a la *Historia del mueble*, 1946, on inclou alguns dels mobles del casal; i, com no podia ser d'altra manera, a tots els estudis i monografies locals de la història del moble (Ramis d'Ayreflor 1995, Ramis d'Ayreflor 2012, Massot 1995 per citar alguns d'ells).

Per remarcar aquest aspecte, podem citar algunes d'aquestes descripcions:

- **Vargas Ponce, José. Descripciones de las islas Pitiusas y Baleares (1787):** [...] *Todas las casas de Palma son de piedra: las de la nobleza muy capaces en sus interiores, con hermosas escaleras, y un sin número de pilares de mármol, algunas magníficas como las del marqués de Vivot especialmente y las del de Campo Franco, la de Villalonga, la del Reguer y la del marqués de Sollerich [...].*
- **Arxiduc Lluís Salvador d'Austria. La Ciudad de Palma (1882):** *En Palma existen pocas colecciones de arte. Es verdad que algunas casa particulares poseen cuadros valiosísimos, y entre ellas las del Marqués de Vivot, de Ariany, de la Torre, Conde de Ayamans, señores de Puigdorfila, Zaforteza del Borne, Zaforteza del Mercado, O'Neylle, Villalonga, Morell y Marqués de Campo Franco [...].*

- **Parera Saurina, Miguel (1991, facsímil edició 1904):** [...] entre otras notables colecciones y galerías de cuadros, merecen citarse las del marqués de Ariany, casa Verí, marqueses de Campofranco y de Vivot [...]
- **Brisas, núm.2 (1934):** La mansión de Campo-Franco esta situada en una vieja calle del barrio de las Capuchinas, ha experimentado diversas reformas a través de los tiempos. En la actualidad es un gran Palacio dieciochesco, afrancesado y suntuoso. La bella tradición de arte internacional que señalábamos en el Palacio Vivot, no se desmiente en esta evocadora mansión de Campo-Franco, cuyo decorado se remonta, en su mayor parte, al origen del título.
- **Verrie, F. P. Mallorca. Guía artística de España. (1948):** “Al otro lado de la plaza Weyler empieza la Calle de Pueyo, que pasa ante la casa llamada así mismo propiedad de los marqueses de Campo-Franco, casa que tras su fachada esconde vastos salones de rico y suntuoso mueblaje, tapices flamencos y lujosas lámparas, lo mismo que las de Vivot o Sollerich”.
- **Cabot Llompart, Juan. Palacios y casas señoriales de Palma (1963):** [...] decíamos antes que los salones del palacio del Marqués de Campofranco ofrecen una suntuosa perspectiva por la manera o forma en que están situados. Pues bien, a esto hay que añadir que ambos-especialmente los dos últimos-están dotados de gran riqueza artística [...], passa després l'autor a descriure part del contingut dels mobles i dels fons bibliogràfic per concloure que [...] el palacio del Marqués de Campofranco es, pues, un auténtico museo que gusta y convida a recorrerlo más de una vez.
- **García Marín, Jesús. La Biblioteca de Buenaventura Serra (1728-17874) y otras bibliotecas del XVIII mallorquín. (1989):** Quant parla de la biblioteca de Serra diu: [...] llegando a ser su biblioteca muy selecta en alguna materias. Baste indicar que, por ejemplo, sus anaqueles dedicados a las “bellas artes” casi superaban en calidad a los de la Academia de San Fernando e incluían, prácticamente, toda la literatura artística conocida en su época .
- **Murray, Donald G.; Pascual, Aina: La casa y el tiempo: interiores señoriales de Palma (1991):** [...] Can Pueyo guarda en el seu interior el conjunto de mobiliario y decoración dieciochesca más suntuoso y homogéneo de la ciudad. [...] los muebles italianos y mallorquines son de una calidad extraordinaria, lo mismo que todo lo que complementa la atmósfera de las estancias.
- **Massot, María José. El mueble a les Illes Balears (1995):** [...] Molts d'interiors senyorials donen encara una idea, si més no aproximada, del moble i del seu context al final del segle XVIII i començament del següent. Can Pueyo a Palma n'és un exemple significatiu [...] . A la sala, a part d'una rica col·lecció pictòrica [...]. A continuació els autors detallen tot un seguit de mobles amb interès allà conservats.
- **LLabrés Mulet, Jaume. Una aproximació als grans interiors mallorquins 1666-1818: imatges gràfiques d'un temps. (2009):** [...] Observem doncs la bellíssima perspectiva on destaca el venecianisme dels salomons de vidre, l'afrancesament del mobiliari i el flamenquisme dels tapissos. Sens dubtes, les sales de Can Pueyo representen el màxim exponent del gust al llarg del segle XVIII enllaçant d'una forma esplèndida la tradició del sis-cents amb la introducció del neoclassicisme.

Altres obres inclouen fotografies amb panoràmiques d'algunes de les seves sales d'aparença o d'algunes de les peces artístiques allà conservades, per documentar i il·lustrar estudis sobre mobiliari (nacional i internacional) o l'arquitectura civil de la noblesa a Palma. Entre d'altres:

- Mallorca. Àlbum Meravella (1936).
- Byne, A.; Stapley, M. Casas y jardines de Mallorca (ed. 1999)
- Feduchi, Luis. Historia del mueble, 1946
- Feduchi, Luis. Historia de los estilos del mueble español, 1969
- Alomar i Esteve, Gabriel; Alomar i Canyelles, Antoni I. (1994). El patrimoni cultural de les Illes Balears.
- Vibot, Tomàs (ed.). (2016). L'art capturat: Arxiu Històric Monumental de l'arquitecte Gabriel Alomar i Esteve.

Malgrat que Can Pueyo, com constata la bibliografia, s'ha reconegut com un dels casals amb més interès de la ciutat, encara no gaudeix de la protecció que atorga la llei de patrimoni històric de les Illes Balears als elements patrimonials més significatius. Una de les principals causes és que, tot i que l'administració ha intentat en diverses ocasions accedir a l'interior, mai ho havia aconseguit fins temps recent:

L'any 2014 (26 de setembre, núm. reg. sortida 19723) es va sol·licitar a la propietat accés per tal d'anàlitzar la possibilitat de declarar BIC l'immoble, remetent-se per part de la propietat resposta negativa (registre entrada Consell 34132, de 4 de novembre de 2014).

Arrel d'indicis sobre la possibilitat que s'estigués alterant l'interior, el 4 de maig de 2018 l'inspector de patrimoni es personà a Can Pueyo i aixecà acta d'inspecció, on “s'insta, amb caràcter cautelar, la paralització d'actuacions que puguin suposar la pèrdua de valors que formin part del patrimoni històric”

Per últim, davant la evidència que s'havien pogut alterar els interiors de Can Pueyo, i per tant, la possibilitat que es desfès la disposició de les sales principals (com hem vist un dels valors principals de Can Pueyo), el 15 d'octubre de 2018 el Vicepresident de Cultura, Patrimoni i Esports va dictar resolució d'ordre de suspensió de qualsevol obra i/o intervenció tant a l'immoble com als béns mobles.

Dia 29 de novembre de 2018 es va poder efectuar la visita per part dels tècnics de patrimoni. La data de la visita totes les sales nobles del casal (així com gairebé tota la resta de dependències del casal) estaven desmuntades, sense cap decoració o element

moble i sense il·luminació. També es va prohibir als tècnics realitzar cap tipus de fotografia, sota la motivació de garantir la privacitat d'un domicili particular.

Deixar constància del desacord per part dels tècnics que realitzaren la visita en relació a aquesta prohibició, més quan els interiors i alguns espais amb els seus mobles han sortit reproduïts a nombroses monografies i a publicacions destinades a un públic generalista, com les conegudes guies Costa, publicades en castellà, en francès i en anglès, fins a la dècada de 1960, dirigides als visitants de l'illa, i on surten fotos de la sala de tapissos de Can Pueyo.

Davant aquests antecedents i una vegada s'ha pogut constatar que Can Pueyo ha sofert importants afectacions en quant als seus interiors (decoració i béns mobles) i tractant-se d'un bé patrimonial de primer ordre, des del servei de patrimoni històric entenem que, en aplicació de la llei de patrimoni històric de les Illes Balears, s'ha de procedir a l'atorgament de protecció jurídica derivada de la llei 12/98, de Can Pueyo, per tal de preservar íntegrament tots els seus valors culturals.

1. FITXA TÈCNICA

Denominació: Can Pueyo

Situació: Carrer de Can Pueyo, 4 i 4a

Municipi: Palma de Mallorca

Autor i cronologia: Principalment s. XVII - XVIII, amb substrat gòtic i aportacions neoclàssiques

Adscripció estilística: Principalment Barroc i neoclàssic

Ús principal: Anteriors: residencial

Actuals: residencial

Classificació del sòl: Urbà

Règim jurídic i de propietat: Privat

Catàleg municipal de Palma: Clau 14/16, grau de protecció B

2. MEMÒRIA HISTÒRICA I DESCRIPTIVA

2.1 El conjunt històric de Palma i la situació de Can Pueyo dins el conjunt

Can Pueyo se situa ben al centre de la ciutat, a la part baixa de la Rambla. Amb entrada pel carrer del mateix nom, els seus terrenys arriben per la part del darrera fins al que era la riera, actualment la Rambla. Actualment, per tant, molt propers al teatre principal (a l'altre costat de la riera) i adjacent al Gran Hotel.

2.2 Els casals de Palma

Durant els segles XVII i XVIII la ciutat gòtica de Palma sofreix un important canvi en la seva estructura parcel·l·lària gràcies a l'arquitectura civil patrocinada per la noblesa i les classes més benestants.

Tot i què es fan construccions de nova planta, normalment aquests habitatges familiars evolucionen a partir d'un nucli medieval, que és ampliat i decorat amb les noves tendències estilístiques. Aquests casals del renaixement i del barroc són majoritàriament resultat d'adquisició d'habitatges medievals lliants, que són en part integrats i adaptats per donar resposta a les noves necessitats socials. Per això, és habitual que en ells apareguin elements de clara factura gòtica junt d'altres renaixentistes i barrocs, tant en superfície com ocults sota capes posteriors.

Com a característica general podem dir que totes aquestes construccions presenten tres plantes principals, i un o dos entresòls entre aquestes. En els casals hi sol haver un eix, des del carrer fins a les principals sales de la planta noble, que és on el llinatge patrocinador hi dedica tots els esforços decoratius, mentre que la resta d'espais solen ésser més senzills. En planta baixa hi ha un pati obert des d'on s'accedeix a tot un seguit de dependències secundàries i on s'ubicaven espais com estables, magatzems, rebosts i jardins i horts. L'escala principal i la planta noble, normalment amb sales de gran altura, sol acumular els detalls decoratius més rellevants. La planta porxo o superior està configurada per una successió d'espais oberts. Com succeeix en el cas de Can Pueyo, és habitual que hi hagi una o dues plantes intermitges: els estudis, entre la planta baixa i la noble, on s'hi ubicaven llocs de treball per a l'administració de les propietats o de la mercaderia; i una planta entre la

noble i els porxos on hi havia habitacions del servei, rebosts, guarda-robes, etc. Es tracta d'espais privats funcionals que no compten amb les característiques decoratives de la planta noble. El porxo, per la seva banda servia per diverses funcions com ara emmagatzemar el gra, més rebosts, etc. Al manco una part del casal té també planta soterrani o semisoterrani aprofitant el desnivell.

Pel que fa a la planta principal, en tots els grans casals s'accedia als espais interiors des d'una primera sala o rebedor. Aquest àmbit era un dels més destacats per la seva funció de recepció i estava abillat amb part dels principals mobles com ara taules, bufets, cadires comunes o de repòs, algun rellotge de caixa sempre adossat a la paret i sobretot amb nombroses pintures de diferent temàtica. A partir d'aquí, hi sol haver una successió d'espais decorats, de sostres alts amb bigues de llenyam vermell i entrebigat de color blanc. El trespol sol ésser de grans lloses de pedra de Santanyí, de vegades cobert per estores i moquetes, i els murs coberts amb tapissos i domassos, a més de una gran quantitat de pintures, escultures, mobles i elements decoratius que mostraven la riquesa i la cultura de la família. Aquestes sales disposades de manera successiva eren decorades amb bufets, arquilles, bancs, banquetes, miralls, cortines de seda o vellut, domassos (de colors vermells i grocs), tapissos o catalufes a les parets, frisos pintats a la part superior, làmpades, catifes o estores a l'estiu, així com mobles baixos d'estrada.

Entre els espais sempre presents s'hi sol trobar una capella, que es va introduint des del segle XVI, sempre ricament decorada i on es conserven teixits litúrgics, reliquiaries, etc. El menjador també és normalment present, sobretot a partir del segle XVII, quan passa a ser considerat una de les sales més importants, tot i que és a partir del segle XIX que la seva disposició i abillament es van definint, presentant quasi tots un gran sòcol de fusta i decoració de catalufes i plats decorats a les parets. Un altre espai que sempre es troba en aquests casals és la cambra o alcova de parada, habitació dormitori destinada al senyor de la casa. Aquests dormitoris solien comptar amb llits entorsillats, amb dosser i cortinatges, que es completaven amb miralls, tamborets, cadires o banquetes, imatges de temàtica religiosa, parets amb domassos o catalufes, cortines, etc. Normalment es presenta el llit a un espai diferenciats de la resta de la cambra i al costat d'un lligador, una cambra petita amb elements de neteja personal i un moble lligador.

2.3 Can Pueyo. Memòria descriptiva

Can Pueyo, tal i com ens ha arribat als nostres dies, és el resultat de diferents modificacions i ampliacions de l'antiga casa de la família Sunyer, que per raons matrimonials entroncà amb la família Pueyo i per tant amb el títol nobiliari de Campofranco.

Si bé no disposem de cap estudi específic sobre aquesta casa, els estudis parcials publicats mostrarien que cal vincular-la a l'ascens social d'Antoni de Pueyo i Dameto, nomenat marquès de Campofranco pel rei Felip V, l'any 1718, amb ampliacions i reformes fetes pel seu fill Nicolau de Pueyo i Rossinyol (1699-1775) que li donà gran part del seu aspecte arquitectònic definitiu i que moblà els interiors seguint les pautes de l'estil Lluís XV. En tot cas, l'abillament definitiu correspongué al seu fill Josep de Pueyo i de Pueyo, casat amb Maria de las Mercedes Chacón i Manrique de Lara el 1767, data que pot explicar la gran portada rococó que dona entrada a l'alcova.

L'edifici que coneixem actualment de Can Pueyo correspondria a la construcció feta pels Sunyer el segle XVII (el seu escut familiar apareix a les columnes del pati) que, com a la resta de casals de Palma, resultaria de la reforma i ampliació d'edificacions més antigues. En el segle XVIII es va remodelar la façana posterior que dona al jardí, (anomenat Hort del Sol i ocupat en part per construccions posteriors) descrita com un dels millors exemples del barroc classicista de Mallorca, i l'interior va ser decorat de manera sumptuosa. En el segle XIX, o finals del XVIII, es va tornar a reformar, destacant d'aquesta intervenció, la construcció de l'escala actual del pati.

El pati de Can Pueyo presenta forma de creu grega irregular amb la part central descoberta. La configuració del conjunt del pati respon a una intervenció realitzada segurament a finals del segle XVIII o principis del segle XIX.

Cada braç de la creu té unes dimensions de 17 m. x 19 m. i una amplada de 7 m. A cada braç de la creu s'obre una porta. Al braç situat al front a la porta principal s'obre l'accés al jardí (l'accés és a través d'un vestíbul rectangular afegit posteriorment al pati) i als altres dos s'obren dues grans portes de pedra llaurada (la de l'esquerra dona accés a l'escala i l'altra es troba actualment cegada per la construcció d'un forjat intermig per l'ús de restaurant).

El pati, de 7m x 7m a cada costat i uns 13 metres d'alçada, presenta en dos dels costats dos arcs rebaixats de pedra, a cada un d'ells, i en el lateral de l'entrada i el lateral que dona accés al jardí un arc rebaixat de 5 x 7m. (tancat amb una reixa de fusta tallada d'estil barroc). Tots els arcs són de pedra i desansen sobre pilastres, també de pedra, amb capitells decorats amb l'escut dels Sunyer.

L'escala de pedra, de tres trams i un replà superior, s'il·lumina per una finestra ogival de gran tamany. En el primer tram s'obre una porta cap a l'entresòl. Al replà superior s'obren dues portes que donen a l'interior de l'habitatge.

Tot el pati està empedrat de lloses irregulars i les parets blanques amb un sòcol de color gris. Les portes i finestres de la planta baixa estan remarcades per pedra tallada.

Pujant per l'escala principal trobem el replà que dona entrada la planta noble i on es situen les sales bones, les sales d'aparença, avui totalment desabillades i faltes de la decoració que fins ara les conformaven i les atorgaven un valor de primer ordre. La primera estança principal, un rebedor, que hauria d'estar abillat amb diferent mobiliari i quadres i, a partir d'aquí s'accedia a la resta de sales principals que Llabrés Mulet (2009) anomena, en el cas de Can Pueyo: *sala de les arquilles, sala de la xemeneia, la quadra de l'alcova, l'alcova*

pròpiament dita, amb el seu lligador, la biblioteca i la capella, totes elles es presentaven, tal com mostren totes les fotografies, ricament decorades.

Aquestes sales principals se situaven a l'aiguavés del darrera, que dona al pati posterior o també anomenat "hort del sol". A la mateixa planta a l'aiguavés del carrer s'hi troben altres sales amb una decoració no tan sumptuosa, així com més alcoves, l'arxiu i altres dependències auxiliars.

A la mateixa planta, a les crugies intermitges s'hi disposen una cuina, un menjador així com altres dependències auxiliars.

A la planta segona hi trobam dependències destinades al servei.

A l'entresol de la banda del carrer de l'Hort del sol, a la banda nord de la casa, es troben altres dependències més modernes i funcionals, ocupant els estudis, i que sembla que en algun moments històrics foren usades com a vivendes o estudis independents.

A la planta de les golfes o porxos, una banda de les mateixes presenta el típic aspecte de porxos, com a espais semioberts amb circulació d'aire que fan de cambre de refredament tèrmic de les dependències inferiors. Una altre part de les golfes foren tabicades i tradossades i la casa es va comunicar amb el Gran Hotel veí i es va dedicar a dotar de més habitacions aquesta instal·lació hotelera. Aquestes habitacions se situen a la crugia del carrer i a la zona sud, adossada al gran hotel.

Diverses escales de comunicació secundàries recorren la casa i comuniquen els diferents nivells.

A la planta baixa s'hi situen les típiques dependències com ara cotxeries, cavallerisses, magatzems, estables, etc. una part de la planta soterrani i semisoterrani també està dedicada a aquestes funcions de magatzem, rebost, fresquera, estable, etc. Una part d'aquestes presenta una estructura interessant de successives voltes de Canó comunicades en sentit transversal.

També se troben a la part sud de la planta baixa i planta entresol unes dependències que foren modificades per ubicar-ho un restaurant anomenat "La casa Gallega", el qual ja fa anys que va deixar de funcionar, restant encara els indrets dedicats a taules pels clients així com les cuines i els rebosts i magatzems.

El jardí o pati posterior, que posava en contacta la casa amb la riera és de gran dimensions, i més ho devia ser en els moments de màxim esplendor. La jardineria actual no sembla revestir gran importància. No es troba traçat del jardí i en quant a arbres es poden citar només 2 arbres de pisos, 2 palmeres, un tilo i una magnòlia.

La façana principal de Can Pueyo, al carrer Pueyo, presenta un aspecte molt decimonònic, segurament data de la darrera intervenció important que fou objecte.

L'ingrés principal és adintel·lat i les finestres són balconeres d'importants dimensions tot i que només una d'elles presenta balcó, el situat mirant la façana a l'esquerra de l'ingrés principal.

A la façana trasllueixen la planta semisoterrani, els estudis, la planta baixa, la planta principal i la planta porxo. En aquesta planta porxo, si bé per la banda interior es poden apreciar les típiques columnetes de porxo d'origen medieval, per la banda exterior aquesta va ser modificada i actualment presenta finestrons quadrats i seriatos.

La façana posterior és la que té una major prestància i antiguitat, sembla fruit de la reforma barroca quan es varen abillar les sales d'aparença. Aquesta façana presenta unes columnetes que li confereixen un ordre neoclàssic amb set eixos verticals de finestres.

A la planta principal les finestres són balconeres. A la planta del damunt, no hi ha les dependències del servei, són finestres a eix, petites i quadrades. A la planta porxo són també finestres de petites dimensions.

A la planta baixa dos dels eixos presenten obertures més grans amb arc.

A Can Pueyo s'hi sumen els valors que té, per una part l'immoble, amb el fet que aquest ha conservat, fins fa poc, la seva decoració històrica amb poques variacions substancials. De fet, l'historiografia (com hem recollit a l'introducció) n'ha destacat sobretot aquests interiors, assenyalant que aquest casal conserva el conjunt del segle XVIII més sumptuós i homogeni de la ciutat.

Les sales de la planta noble de Can Pueyo presenten una decoració sumptuosa on trobam peces d'un gran valor artístic junt amb d'altres més comuns, però el que li atorga un valor més significatiu és precisament el valor de conjunt, on tots els elements combinats configuren un ambient molt específic de l'època moderna a Mallorca, i del qual en queden molts pocs exemples. No es tracta de peces que responguin a una mateixa cronologia i estil, com és també habitual als casals, sinó que mostren el procés gradual d'adquisició i abillament de l'immoble al llarg de la història. Entre les peces de més qualitat, hi sobresurten els tapissos flamencs del segle XVII, firmats per Raes i inspirats en cartons de Rubens on es representen escenes de Phaeton i teixits expressament amb les mides d'aquestes sales, col·leccions de ceràmica i vidre, o pintures de diferents èpoques, amb autories com Guillem Mesquida, Paolo Veronese, Esteban Murillo o talles de Pedro de Mena. També

compta amb importants peces de mobiliari com bargeños italians, cornucòpies, làmpades venecianes, calaixeres mallorquines i d'on destaquen algunes peces d'Adrià Ferrà, com el llit imperi de l'alcova. En qualsevol cas, més enllà del valor d'individualitat, el que és més destacable és el valor de conjunt de l'ambient que configuren, a les sales decorades de la planta noble, el conjunt format pels recobriments arquitectònics (murs, sostres, paviments) i tots els béns mobles que ocupen aquestes estances principals. Aquest conjunt i la seva disposició, que com hem dit segueix unes característiques pròpies dels habitatges de la noblesa i famílies benestants de la ciutat de Palma del Renaixement i Barroc, són part essencial de la història i els valors de l'immoble i és la conservació del conjunt, format per mobles i immoble, el que permet assegurar la transmissió de tots els significats patrimonials d'aquest conjunt indivisible.

Menció especial mereix la biblioteca. La biblioteca de Can Pueyo inclou la biblioteca de Josep de Pueyo i de Pueyo (1733-1785), III marquès de Campofranco i part molt important de la Biblioteca de Bonaventura Serra i Ferragut (1728-1784). El caputxí Lluís de Vilafranca (1770-1847) en *Miscelàneas Históricas Mallorquinas IV*, conservades a la biblioteca de Can Vivot, ja assenyala que aquestes dues biblioteques són de les principals biblioteques mallorquines del S. XVIII.

Bonaventura Serra i Ferragut (1728-1784), jurista de professió i amb un ampli bagatge intel·lectual va treballar sobre totes les branques del saber, escrivint, entre d'altres, d'història, genealogia, dret, medicina i història natural, antiguitats, jurisprudència. Aquesta versatilitat el situa, per tots els estudiosos d'aquella època, com una de les figures més remarcables de la il·lustració mallorquina. Si bé a la seva voluntat testamentària tota la seva obra, així com la seva biblioteca, havia de passar a mans de Josep Pueyo i de Pueyo, això no es va complir i l'obra no va arribar completa a la biblioteca de Can Pueyo. A l'annex 1 s'inclouen les obres documentades de l'autor que es conserven a Can Pueyo, recollides a l'obra de Maria José Pascual Bennasar *La Historia Natural de Bonaventura serra i Ferragut (1728-1784, un ilustrado mallorquín* i que per tant s'inclouen com a part integrant d'aquesta declaració.

Respecte al conjunt del fons que actualment conforma la biblioteca de Can Pueyo, a l'hora de redactar aquest informe no s'ha pogut comptar amb cap instrument de descripció (inventari, catàleg, guia) actualitzat o recent. D'aquesta biblioteca no s'ha publicat cap d'aquests instruments i només tenim aquella informació recollida a les diferents publicacions sobre Bonaventura Serra (Jesús García Marín, Maria José Pascual Bennasar, etc.) .

També falten instruments de descripció de l'arxiu de Can Pueyo. D'aquest també es té informació parcial i principalment la què va fer Antoni Mut Calafell sobre el còdex del segle XIII de Pere Torella, que constitueix un dels més antics d'entre els Llibres de franqueses i privilegis del regne de Mallorca.

Amb aquesta declaració s'inclouen tot el fons integrant de la Biblioteca de Can Pueyo, localitzada a la seva biblioteca i tot el fons de l'arxiu de Can Pueyo.

Com ja hem reiterat diverses vegades al llarg d'aquest informe el conjunt format per l'immoble i l'abillament interior, presenten uns valors patrimonials de primer ordre, ja que respon a un exemple excepcional dels casals de la noblesa urbana de Palma. Sigui com sigui cal recordar que, a l'hora d'emetre aquest informe, només es va poder accedir en un moment en el qual les sales nobles havien estat totalment desabillades i què, per tant, per descriure la visió dels interiors i quins són els elements mobles i decoratius més importants, què necessàriament s'han d'incloure com a part inseparable de l'immoble, s'ha fet a partir de la documentació fotogràfica conservada, de procedència diversa o publicades.

Davant la impossibilitat de presentar un inventari raonat s'inclou com annex 1 i 2, una relació d'elements què la bibliografia especialitzada ha ajudat a identificar i que per tant queden inclosos com a part integrant d'aquesta declaració. També s'inclou una relació de fotografies on apareixen les sales principals en diferents anys i publicacions, que hauran de servir per identificar i completar tots aquells mobles que conformaven la decoració d'aquestes sales i què també de manera automàtica formen part d'aquesta declaració.

Per últim, a l'annex 2 també s'inclou la transcripció de l'inventari de 1785 (NOT 5914), ubicat a l'Arxiu del Regne de Mallorca, de Josep Pueyo i Pueyo, ja què correspondria a l'època en què podria considerar-se com de consolidació dels interiors de Can Pueyo i que ha de servir per elaborar l'inventari dels béns mobles amb valors patrimonials conservats a Can Pueyo.

Per tant, queden inclosos com a béns mobles integrants d'aquesta declaració, tots els que surten a l'annex I, restant pendent la inclusió de tots aquells que s'inclouen a l'inventari definitiu que s'inclourà amb l'acord de declaració, i què s'haurà d'elaborar a partir de la informació continguda a l'annex 2 d'aquest informe i les fonts secundàries que s'hagin consultat.

3. ESTAT DE CONSERVACIÓ

3.1 Estat de conservació de la tipologia del conjunt

L'immoble presenta un molt bon estat de conservació tipològica, pel que fa a la part arquitectònica (tot entenen que és fruit d'intervencions a diversos moments històrics). Malauradament, les decoracions i el mobiliari interior, un dels elements que atorguen més valor a Can Pueyo, s'han vist radicalment afectats amb l'eliminació, a les sales nobles, de tots els elements que les han abillat durant segles.

Com a tots els casals de Palma, al nucli principal històric s'hi han fet aportacions a l'edat contemporània. En aquest cas, alguns Can vis d'ús d'espais com ara la transformació dels porxos en habitacions del Gran Hotel o part de les dependències de la planta baixa que durant anys formaren part d'un establiment de restauració.

Pel que fa al mobiliari i arts decoratives, també és habitual entre els llinatges de Palma, l'addició de béns mobles procedents d'altres casals o possessions, però aquestes són part de les aportacions de la història i formen part dels valors del casal.

Per tant, es pot afirmar que aquest immoble presenta un molt bon estat de conservació tipològica del bé com a immoble amb un origen medieval i un nucli barroc amb reformes neoclàssiques, que s'ha mantingut abillat amb la decoració i els béns mobles, tot i les darreres desafortunades alteracions que han afectat als interiors.

En relació a les sales nobles de la planta principal, la seva conservació tipològica, en relació al seu moment d'esplendor, és l'aspecte més afectat del casal, amb el buidatge de totes les sales nobles dels seus elements mobles i decoratius, alterant radicalment un dels aspectes tipològics que han caracteritzat les sales principals de les grans construccions civils del centre de Palma. Tot i això, fins que aquetes sales es varen desmuntar, constituïen, segons la documentació que s'ha pogut consultar, un dels conjunts millors conservats tant a nivell de conservació tipològica com física.

Pel que fa a les façanes, les façanes al carrer de Can Pueyo presenten un aspecte clarament corresponent a la reforma neoclàssica, tot i que no es descarta la presència d'elements ocults d'èpoques anteriors.

La façana posterior presenta un aspecte corresponent clarament a la reforma barroca.

Les cobertes conserven la seva configuració original, amb el sistema de llatra per canal com a predominant, i fins i tot les zones dels porxos ocupades per habitacions del Gran Hotel, es va disposar un fals sostre però es va conservar el sistema de coberta original o quasi-original, amb biguetes de fusta, encanyissada i teules.

Els porxos s'han mantingut una part sense gaire intervencions posteriors, i sense Can vi d'ús, dedicats únicament a les seves funcions habituals: magatzem, assecador de roba, etc. i una altra part es va Can vi d'ús amb trasdossats de guix i similar per dedicar-lo a les habitacions d'hotel. És una intervenció però, que, a partir d'una primera visita, va semblar reversible. Els porxos, per tant, presenten un elevat grau de conservació tipològica ja que no hi ha hagut Can vis significatius que desvirtuïn els valors i, a la zona on hi ha hagut Can vis, aquests semblen reversibles.

Les dependències del servei encara hi són presents: podem trobar les cuines, els estables i part del cup i altres zones de magatzem a la planta semisoterrani, els dormitoris del servei a l'entrepunta sota els porxos, les zones de bugada i magatzem de roba, etc.

3.2 Estat de conservació física de l'immoble

En tractar-se d'un immoble tan gran i amb tantes parts diferenciades, l'estat de conservació física varia segons la zona.

Per tal de poder detallar l'estat de conservació física de l'immoble amb certa precisió faran falta visites tècniques més detallades a l'immoble.

A les cobertes predomina un sistema constructiu que requereix d'un elevat nivell de manteniment. Si bé s'observen algunes zones més abandonades, en general l'estat de conservació és regular o suficient.

Pel que fa als porxos, l'espai sota coberta, la part que fou destinada a habitacions presenta un estat de conservació dels acabats i trasdossats bastant deficient, fet que fa més que aconsellable la seva reversibilitat. Pel que fa a la part dels porxos que ha restat com un espai obert i ventilat, es pot descriure un estat de conservació variable, més acceptable en algunes zones, amb alguns desperfectes i filtracions en d'altres.

L'estat de conservació física de l'estructura de l'immoble, a primera vista i a ull nuu sembla acceptable, tot i que variable segons les zones i tot atenent el tipus, nivell i intensitat dels usos a que ha estat sotmesa, l'exposició a la intempèrie i a les humitats per capilaritat, etc.

En general no es varen observar, en una primera visita, estats de conservació molts deficients tret de indrets puntuals.

3.3. Estat de conservació físic de les decoracions i els béns mobles

Com ja s'ha dit, la visita que es va fer a l'interior de l'immoble va mostrar com, les diferents sales de la part principal del casal, estaven desabillades i amb falta d'il·luminació. La totalitat d'aquestes sales presenten un estat d'abandó i algunes d'elles estintolades. En aquestes, a les parets endomassades, apareixen buits on devien estar situats mobles o pintures; a les sales on les parets anaven cobertes amb tapissos o arrambadors (arrimadillos), només es conserven motlures daurades per separar aquests elements decoratius; les estores presenten brutícia i algunes d'elles desperfectes (forats, desfilaments, etc.); la capella es troba sense cap element, més enllà del domàs que cobreix les parets; el

dormitori del senyor no conserva cap dels seus elements. A moltes d'aquestes sales també apareixen pintures (algunes penjades a la paret) posades en terra, una sobre l'altra i sense cap protecció. La gran majoria d'elles tenen a la vista el bastidor i poques d'elles estan orientades amb la imatge cap l'espectador.

De la planta noble, com a excepció, es conserva part del que configurava l'antiga sala de la biblioteca. Només conserva les prestatgeries amb els llibres (no es va poder fer cap revisió detallada d'aquests fons) i un parell de bustos de personatges clàssics.

Per tant, i pel que fa al mobiliari i elements decoratius que moblaven Can Pueyo, i referenciats a la bibliografia especialitzada, no es varen poder veure a la visita realitzada. La propietat tampoc va aportar cap informació al respecte, al marge què, molts dels mobles que se veien localitzats per diferents estances i espais, procedien de diferents immobles.

Tampoc es té cap informació d'on es troben dipositats ni com es va fer el seu trasllat, ni amb quines condicions ambientals i d'emmagatzematge es troben actualment i què poden estar accelerant processos de degradació al sotmetre-los a condicions ambientals, diferents a les corresponents a les sales on s'havien localitzat al llarg del temps.

Sigui com sigui a l'hora de parlar de les característiques tècniques i l'estat de conservació dels béns de Can Pueyo el primer que s'ha de tenir en compte és que ens trobam davant un conjunt heterogeni, format per objectes de materials i funcions ben diferents i que, per tant, presenten unes patologies molt disperses, i que caldrà tenir en compte tant a l'hora de plantejar possibles intervencions com per establir mesures de conservació preventiva.

Uns dels pocs elements que es conserva in situ són algunes estores i els domassos. Les estores, de gran interès, presenten un estat força deficient, amb brutícia, estrips, forats i pèrdues. Els domassos que cobreixen els murs també presenten, en general, un estat força deficient.

4. DESCRIPCIÓ I JUSTIFICACIÓ DE LA DELIMITACIÓ DEL PROPI BÉ I DE L'ENTORN DE PROTECCIÓ

4.1 Descripció i justificació de la delimitació del propi bé

A partir de la informació obtinguda fins ara i a manca de dades més precises, s'inclou dins la delimitació de BIC la seva actual parcel·la cadastral (veure informació cadastral adjunta).

Segons dades cadastrals, el solar on se situa aquest immoble té una superfície cadastral de sòl de 2082 m² i una superfície construïda de 4526 m², destinades a un ús residencial. (concretament consta en el cadastre 4253 m² destinats a habitatge i 273 destinats a oci hostel, aquests darrers suposam que són referits a la zona que estava destinada a restaurant situada a la Can tonada sud limítrof amb el Gran Hotel.

4.2 Descripció i justificació de la delimitació de l'entorn de protecció

Pel que fa a la delimitació de l'entorn de protecció, s'entén que, i tenint en compte la situació de l'element dins un conjunt històric i amb el planejament vigent, no cal la delimitació d'un entorn de protecció més ampli, donat que és un BIC (monument) que està situat dins un altre BIC (conjunt històric) i per tant, s'entén que la delimitació d'un entorn de protecció del monument que anés més enllà del propi element, no tindrà cap significació especial ja que l'espai afectat per aquest entorn ja disposaria d'un major protecció, en formar part per sí mateix d'un BIC pròpiament.

5. PRINCIPALS MESURES DE PROTECCIÓ DEL BÉ

5.1 Mesures de protecció i directrius d'intervenció en el conjunt

Pel que fa a l'immoble: tal i com s'ha afirmat, el que es tracta de protegir principalment són els valors de conjunt que conté l'immoble amb la seva decoració i mobiliari.

Com ja s'ha indicat al llarg del text, es tracta d'un dels casals senyorials més singulars i ben conservats de Palma, amb un nucli important datat en els segles XVI i XVII, i amb una reforma / ampliació del segle XVIII, amb les decoracions i mobiliari de l'època, i amb aportacions posteriors que formen part dels valors del casal. Per tant, s'ha de protegir el conjunt conformat per l'immoble en tota la seva integritat, i amb la rica varietat d'estances i funcions que presenta, juntament amb les decoracions i mobiliari de les sales de la planta noble.

Al tractar-se d'un bé immoble, amb els béns mobles que a ell quedin vinculats, qualsevol obra o intervenció que s'hagi de dur a terme, tant en el bé immoble com en els mobles, requerirà autorització prèvia de la Comissió Insular de Patrimoni Històric, qui podrà establir la necessitat de projectes específics i de seguiments per part de diferents especialistes, segons les necessitats en cada cas.

5.2 Mesures de protecció i directrius d'intervenció en l'immoble

Tractant-se d'un dels millors exemples de casals de Palma, una edificació prou gran i amb prou especificitats i singularitats, que ha mantingut un alt grau de conservació fins a l'actualitat, en principi, el criteri general seria que les obres permeses són les de manteniment, conservació i restauració.

Ara bé, algunes parts foren fortament transformades en moments històrics passats, com per exemple en la disposició d'un restaurant a part de la planta baixa i planta entresol de la Can tonada del carrer Can Pueyo més propera al gran hotel, o la utilització d'una part de les golfes per destinar-la a habitacions de quan el Gran Hotel tenia ús d'hotel. Aquestes intervencions inapropiades s'hauran de revertir.

Igualment, algunes parts puntualment presenten un grau de deteriorament més elevat i per tant requeriran intervencions més importants.

Finalment indicar, com ja figura a l'ordre del Conseller de data 15.11.2018, que els elements mobles i decoratius de les sales nobles, que en la data de la visita tècnica de 29.11.2018 estaven totalment desmuntats, han de ser retornats al seu lloc, i reubicar l'abillament d'aquestes sales.

Qualsevol obra d'intervenció haurà de ser molt acurada i altament respectuosa amb les preexistències.

Les actuacions que es duiguin a terme hauran de mantenir la tipologia actual del casal, i dels seus diferents àmbits i espais evolutius, s'hauran de recuperar els elements existents que poguessin restar ocults, i no es podran introduir noves tècniques i/o materials a no ser que signifiquin una necessitat per la seva supervivència.

Com a norma general, els criteris bàsics d'intervenció hauran d'anar dirigits a la protecció de les característiques i valors exposats a la descripció que figura en aquest informe i que són els que motiven la seva declaració, i a la recuperació de les parts que foren objecte de transformacions inapropiades.

El criteri de conservació referent a l'edifici i tots els recobriments decoratius (domassos, teles de llangües, catalufes, frisos pintats, estores i moquetes, sostres pintats, etc.) serà el de l'estricta conservació-restauració. Si es vol fer alguna modificació al respecte, haurà de ser objecte d'un projecte, que haurà de presentar-se per aprovació de la CIPH. Pel que fa a la mobilitat dels béns mobles vinculats a l'immoble, es detallan més endavant els criteris establerts.

Abans de poder dur a terme qualsevol intervenció d'obra s'hauran de dur a terme les accions encaminades al complet coneixement, documentació i datació del bé.

Referit al primer aspecte, es marquen les següents necessitats:

- Donada la complexitat del conjunt, el que primer farà falta és un adequat estudi i diagnòstic de l'estat actual del conjunt, així com un aixecament planimètric del mateix acompanyat d'una completa documentació fotogràfica, tot això sota al direcció tècnica pertinent i amb l'assessorament específic d'historiador de l'art i arqueòleg.
- Igualment, abans de qualsevol intervenció s'haurà de realitzar un catàleg raonat de tots i cadascun dels elements que configuren l'ambient decoratiu del casal: recobriments decoratius de sostres, murs i paviments, així com de tots els béns mobles que el configuren, realitzat per historiadors de l'art i arqueòleg. Així mateix, seria recomanable que aquest catàleg pogués incloure un diagnòstic i pla de conservació preventiva, realitzat per conservadors-restauradors, de tots aquests béns. Aquest document podrà facilitar en gran mesura la conservació d'aquest patrimoni, però també el seu coneixement i la seva difusió a la societat.
- S'ha d'elaborar un pla de manteniment, de manera que existissin uns controls sobre l'estat de conservació dels elements.
- Atenent l'elevat grau de conservació del conjunt i el seu caràcter exemplaritzant i model d'altres cases senyoriales de Palma, seria recomanable que es pogués compatibilitzar l'ús privat que actualment té el bé, amb la visita pública a les parts nobles i més singulars del monument, això és, com a mínim, l'entrada, el pati, i les sales nobles.

Respecte a la regulació dels usos possibles, com a norma general només seran possibles aquells usos la implantació dels quals siguin compatibles amb la preservació dels béns i els valors que es volen protegir, i que s'indiquen en aquest informe. Hi haurà indrets de la casa, que, com a resultat de l'obligatorietat de mantenir els ambients existents, i configurats pels béns mobles que vesteixen l'immoble, es trobaran més condicionats que d'altres.

A més, s'ha de preveure intervenció arqueològica prèvia per la seva situació a zona arqueològica derivada tant de la situació en conjunt històric com per ser el subsòl d'un monument, tot això segons l'article 6 de la llei 12/98, en el que indica que "en el cas que els béns culturals immobles definits als cinc punts anteriors tinguin en el subsòl restes que solament siguin susceptibles de ser estudiades amb metodologia arqueològica, tindran també la condició de zona arqueològica" Aquest és el cas per la doble condició de monument, i per al seva situació en un conjunt històric. A més, i tractant-se d'un monument, les intervencions arqueològiques es poden haver d'estendre a tot l'immoble depenent de les obres o intervencions que s'hagin d'executar.

5.3 Mesures de protecció i directrius d'intervenció en les decoracions i els béns mobles

Tal i com s'ha anat detallant en aquest document, els valors de Can Pueyo venen donats per factors de diferent naturalesa, però un dels aspectes que ha estat més destacat per l'historiografia és la riquesa de la seva decoració, que inclou béns mobles, però també tots els recobriments de paviments, murs i sostres, coberts amb teles de diferents tipus i cronologies, catifes, pintures murals i sobre tela, domassos, etc. La conjunció dels recobriments arquitectònics i dels béns mobles que ocupen els principals espais de la planta noble són els que configuren l'"ambient" del casal mallorquí, un dels valors més destacables i que, més enllà del valor de les peces individuals, que és variable, té en compte la lectura de conjunt. Aquest tret ha agafat més valor, si és possible, des del moment en què la majoria dels casals senyorials de Palma han estat desmuntats, fet que atorga a aquest conjunt el valor d'*unicum*.

En funció d'aquest fet, la inclusió dels béns mobles que configuren aquest ambient, o que formen part del conjunt del casal, és fonamental.

La impossibilitat per accedir a Can Pueyo en el moment en què les sales principals encara mantien la seva decoració històrica, així com la inexistència de cap inventari o relació exhaustiva i raonada de quins són els mobles i elements decoratius que històricament han format part de la decoració d'aquest casal i que li atorguen els seus principals valors culturals, artístics i històrics fa necessari recórrer a fonts secundàries per poder elaborar una relació dels béns mobles que haurien de formar part integrant d'aquesta declaració.

A més dels béns ressenyats en bibliografia / fotografia, s'han de tenir en compte que la una sèrie de col·leccions assenyalades a algunes referències bibliogràfiques, com la de numismàtica, arts decoratives (vidre, ceràmica, metalls, armes, etc.), que, durant el procés d'incoació seran investigats.

En aquest sentit i amb **caràcter prioritari i imminent**, les actuacions en referència als béns mobles i decoracions que han desaparegut del seu lloc, el que s'ha de fer és:

1. elaboració, per part de la propietat, en coordinació amb l'administració, d'un inventari dels béns mobles amb valors patrimonials conservats a / de Can Pueyo. Una tasca que requereix d'un accés ple al casal i que permetrà la identificació completa dels objectes, la seva adscripció estilística i cronològica, i el seu ple coneixement.
2. Reubicació al seu lloc tots els mobles i elements que han configurat els espais principals de Can Pueyo al llarg del temps.

5.4. Directrius de conservació preventiva del conjunt i en especial dels béns mobles

En aquest apartat es defineixen, de forma general, les mesures i accions que s'han de tenir en compte a l'hora d'evitar o minimitzar futurs danys. Es tracta, en aquest cas, de mesures indirectes que no interferiran directament sobre els objectes.

1. Es tracta de mesures generals que s'hauran de concretar en un pla de conservació preventiva, a redactar per un equip interdisciplinari format, com a mínim, per conservadors-restauradors i historiadors de l'art. El que exposarem a continuació són només les línies bàsiques que hauria d'incloure aquest pla:
2. Catàleg detallat del patrimoni artístic del casal, documentació d'arxiu, datació i adscripció cronològica, estilística, autories, etc.
3. Documentació: anàlisi del llistat d'obres i materials; coneixement de l'entorn, l'edifici, les sales i les instal·lacions.
4. Avaluació dels riscos dels deterioraments que podrien amenaçar l'estabilitat del conjunt, dels factors que siguin susceptibles d'alterar la col·lecció, a fi de conèixer millor les necessitats de conservació.
5. Identificació dels recursos humans i econòmics disponibles.
6. Coneixement de les condicions d'ús i gestió dels espais.
7. Disseny i implantació de procediments i protocols de manteniment i conservació preventiva, així com un pla d'emergències.
8. Verificació del pla de conservació preventiva.

Comprovat el gran nombre de béns mobles d'interès de Can Pueyo, la diversitat del conjunt i tot plegat agreujat pel fet que no és gaire probable que s'escometi la seva intervenció de forma simultània, creiem necessari exposar algunes mesures de conservació preventiva i manipulació. Aquestes indicacions generals són vàlides per les obres un cop restaurades però, sobretot, per les obres en mal estat de conservació mentre no siguin intervingudes.

Factors ambientals: La humitat i temperatura són dos dels factors a considerar. En termes generals, és imprescindible que els béns mobles continguts a Can Pueyo no sofreixin un Can vi brusc de les seves condicions mediambientals. Les estances de la casa, especialment les de planta noble, romanen en un ambient estable que, si bé sofreix les variacions dia- nit i estacionals, com no pot ser d'altra manera, es tracta

d'unes variacions recurrents, ja "assumides" d'alguna manera per les obres. Allò més important a l'hora d'introduir qualsevol modificació a la casa és que no es produeixi un Can vi sobtat d'aquestes condicions d'humitat i temperatura, ja que aquest estrès podria ser molt perjudicial. En cas d'haver de reformar o modificar aquestes estances, caldria fer una adaptació progressiva de les obres a les noves condicions.

Cal recordar també que, donat el perjudici que han causat les filtracions d'humitat, serà necessari verificar periòdicament que no es produeixi cap penetració d'aigua o humitats importants i imprevistes, revisant l'estat de les cobertes, Can als, baixants, etc.

Per altra banda, qualsevol reforma definitiva haurà de tenir en consideració les condicions d'humitat i temperatura de les estances de planta noble fent que aquestes, sobretot, siguin estables, de tal forma que les variacions diàries no superin els +/- 3°C de temperatura ni els +/- 5% d'humitat relativa.

La llum és un altre dels agents de deteriorament a tenir en compte i en general cal evitar la incidència directa sobre les obres, ja sigui de llum natural o artificial. Sense oblidar que també les pintures sobre tela i la fusta en general poden veure's perjudicades, hem de remarcar que els tapissos, domassos i les catifes són especialment sensibles a la fotodegradació. Tots els elements tèxtils, han de ser preservats de la incidència directa de la llum natural. Per tant, en cas que s'obriessin les finestres de les estances on hi ha domassos o tapissos, caldria filtrar la llum mitjançant estors translúcids, vidres amb filtres o mecanismes similars. Aquestes mateixes condicions lumíniques s'establiran per les obres en paper i les fotografies.

Un mecanisme eficaç per evitar la degradació per causes ambientals dels béns mobles de la casa o, si més no, per evitar que s'agreugi, és establir unes senzilles operacions rutinàries de manteniment. Una d'elles faria referència a les operacions de neteja; quan més netes estiguin les estances que contenen els béns, menor serà la possibilitat de que existeixin microorganismes, insectes, dany químic o abrasió. Una d'aquestes possibles operacions consistiria en l'eliminació periòdica de la pols sobre els teixits, el mobiliari, els objectes metàl·lics i la ceràmica. En el cas dels teixits la neteja és de vital importància. Aquesta neteja ha de ser suau, en sec i superficial, evitant la utilització de productes químics de neteja o, en el cas dels mobles, olis i productes comercials per donar brillantor, ja que alteren la superfície dels objectes. Pel que fa a les pintures i els domassos, donada la seva fragilitat, la neteja superficial haurà de ser executada per un conservador-restaurador. A més, no s'haurà de netejar cap bé en mal estat de conservació sense consultar un conservador-restaurador.

Factors biològics: Pel que fa a aquesta possible font d'alteracions caldrà, com s'ha dit més amunt, fer un examen individualitzat dels mobles a fi de detectar atacs de xilòfags actius. Si així fos, cal aïllar immediatament el moble fins que sigui tractat a fi d'evitar contagis. Igualment, quan s'observin fongs als teixits haurà de procedir-se a l'aïllament i desinfecció de la peça. Una correcta ventilació dels espais, uns nivells correctes d'humitat i temperatura, així com la neteja periòdica, contribuirà a reduir el risc d'atac biològic. Les peces de nova adquisició seran examinades i netejades abans de incorporar-les a l'immoble.

Factor antròpic: Un altre possible agent de deteriorament que cal tenir en compte a l'hora de planificar la conservació dels béns mobles de Can Pueyo és la presència de persones, tant les que hi habitin com les que visitin l'immoble. A tal fi, s'hauran d'incloure indicacions per compatibilitzar la conservació dels béns amb l'ús de l'edifici.

Serà imprescindible l'estudi material dels béns i analitzar en funció de la seva naturalesa, la vulnerabilitat de cada un front als factors esmentats, així com les condicions d'ús i emmagatzament.

5.5 Criteris de conservació- restauració amb caràcter general als béns mobles

Les intervencions sobre els béns mobles de Can Pueyo seran executades per professionals titulats en conservació- restauració, especialistes en la tipologia específica del bé (pintura, escultura, arqueologia, teixits o mobiliari).

Cada una de les intervencions haurà d'anar precedida pel lliurament del projecte corresponent redactat pel conservador- restaurador i en la part corresponent, per un historiador de l'art, on s'inclougi, almenys, la següent informació:

- Memòria historicoartística del bé, redactada per un historiador de l'art, i on es documenti tant l'origen i adscripció historicoartística, com la història de les intervencions.
- Fitxa tècnica del bé
- Descripció detallada de l'estat de conservació i diagnòstic
- Criteris d'intervenció específics.
- Estudis previs necessaris (químics, biològics, geològics, ambientals, etc.)
- Tractaments proposats, especificant:
 - Descripció
 - Objectius i metodologia
 - Productes i materials que s'empraran
- Documentació gràfica: fotografies generals i de detall, mapes d'alteració, imatges derivades dels estudis científics (estratigrafies, gràfiques...) etc.

A l'hora d'intervenir en els béns mobles es tendran en compte els següents criteris generals:

1. L'aplicació d'estratègies de prevenció ha de ser la línia fonamental en la conservació dels béns culturals. Per tant, cal focalitzar els esforços en planificar, investigar, aplicar i divulgar mecanismes per a la conservació preventiva. Aquestes mesures ens permetran evitar intervencions més traumàtiques i més costoses.
2. Quan ens trobem amb béns molt deteriorats, amb risc de pèrdua irremediable dels seus valors, seran necessàries intervencions més dràstiques de conservació curativa i restauració que es guiaran en tot moment pel principi de la mínima intervenció necessària.
3. Prèviament a qualsevol intervenció es realitzarà una investigació interdisciplinari a càrrec dels tècnics oportuns: historiadors de l'art, científics, arqueòlegs, arquitectes, conservadors- restauradors de les diferents especialitats, etc. A partir dels resultats d'aquest estudi s'establiran els criteris específics i la metodologia de la intervenció.
4. S'evitarà l'eliminació sistemàtica d'addicions històriques donat que, si es fa de forma injustificada o indocumentada, suposa una pèrdua d'informació irreversible. Només s'eliminarà una part del bé quan en comporti la degradació o quan l'eliminació permeti una millor interpretació històrica. En aquests casos, es documentaran les parts que hagin de ser eliminades.
5. S'evitarà la reconstrucció total o parcial del bé, llevat que se n'utilitzin parts originals i pugui provar-se'n l'autenticitat. Si fos necessari afegir materials o elements indispensables per a l'estabilitat o la conservació, aquests s'hauran de reconèixer per tal d'evitar el mimetisme.
6. La neteja, tant si es fa amb mitjans mecànics o químics, mai ha d'alterar els materials que componen el bé ni el seu aspecte primitiu. Abans de netejar, s'han de fer els estudis previs necessaris i les proves pertinents en un lloc discret a fi de determinar el mitjà o producte més adequat.
7. La reintegració cromàtica serà innecessària quan les llacunes, un cop realitzat el procés de neteja, quedin perfectament integrades en l'efecte cromàtic i estètic del conjunt i es pugui fer una correcta lectura de l'obra. Tota reintegració es limitarà als límits de la llacuna i es durà a terme amb materials innocus i reversibles, mitjançant una tècnica discernible respecte l'original. Sempre que sigui possible, es recorrerà a qualsevol document, gràfic o escrit, que porti dades fidedignes de l'aspecte original de l'obra.
8. En cas de ser necessària, la protecció final s'aplicarà evitant l'alteració de l'acabat primigeni i respectant els estils històrics.
9. Finalitzada cada intervenció, s'ha de reunir tota la documentació (gràfica i escrita) en un informe. Es detallaran la metodologia, els criteris específics, els estudis realitzats, així com els procediments i materials que s'han fet servir.
10. La conservació del bé cultural no acaba amb la intervenció, és fonamental realitzar un seguiment dels béns restaurats i programar un manteniment periòdic per a garantir la seva permanència.

6. PLANEJAMENT URBANÍSTIC MUNICIPAL VIGENT

Tal i com s'ha indicat al principi, aquest immoble es troba inclòs en el *Catàleg de Protecció d'Edificis i Elements d'Interès Històric, Artístic, Arquitectònic i Paisatgístic de Palma* amb la Clau 04/16, grau de protecció B. A l'apartat 2. Protecció i directrius d'intervenció de la fitxa corresponent del Catàleg hi figuren les principals directrius d'intervenció, dirigides, com no podia ésser d'altra manera, a la conservació del bé. Concretament, hi figura, com a criteris d'intervenció la conservació de: composició volumètrica, estructura, façanes (restituint la configuració original, cobertes, interiors, espais comuns, els elements decoratius (fent inventari i afavorint la seva permanència com un tot unitari), adequar el jardí.

7. DEMÉS ARTICLES D'APLICACIÓ DE LA LLEI 12/98

Així mateix, la legislació vigent assenyala uns preceptes concrets en relació al planejament urbanístic per a la preservació dels conjunts històrics:

1. En l'art. 36, consta que la declaració d'un immoble com a BIC vincularà els plans i normes urbanístiques que l'afectin, i que en el cas de plans o normes urbanístiques vigents abans de la declaració, com és el cas del Catàleg municipal de Palma, l'ajuntament en durà a terme les adaptacions necessàries.
2. En l'art. 37 assenyala que “qualsevol intervenció que es vulgui realitzar en un monument històric, a una zona arqueològica o a una zona paleontològica, així com al seu entorn de protecció, haurà de comptar amb l'autorització de la Comissió Insular del Patrimoni Històric, prèviament a l'atorgament de la llicència municipal d'edificació i ús del sòl.”

En tot cas, s'haurà d'estar al que assenyala la llei 12/98, del patrimoni històric de les Illes Balears, especialment en els seus articles, 22 i 23 (protecció general dels béns del patrimoni històric i preservació de béns immobles), 26 (deure de conservació), 31 (col·locació d'elements exteriors), 37 (autorització d'obres), 40 (llicències) i 41 (criteris d'intervenció en els béns d'interès cultural), 44 (bens mobles. Règim general), 45 (béns mobles inclosos en un bé d'interès cultural) 47 (conservació).

8. ALTRES FIGURES DE PROTECCIÓ ACTUALMENT EXISTENTS

- a) Aquest element es troba inclòs al Catàleg de protecció d'edificis i elements d'interès històric, artístic, arquitectònic i paisatgístic de Palma amb el codi 04/16 i amb grau de protecció B.

b) Així mateix, tal i com s'ha exposat, aquest element es trobat inclòs dins la delimitació de conjunt històric de Palma, declarat en data 11.06.1964 amb R-I-53-0000046 (BOE 158 de 02.07.1964). Aquest conjunt històric compta, des de l'any 1995, amb el seu PGOU aprovat com a instrument de planejament equivalent a un pla especial de protecció dels que assenyalava la llei 12/98 al seu art. 36.

c) Entre els béns amb valor patrimonial conservats a Can Pueyo, es troba l'escultura romana de Cap d'August Velat, declarat Bé d'Interès Cultural per acord del Ple del Consell de Mallorca de 10 de desembre de 2015 i com a tal consta inscrit al Registre de Béns d'Interès Cultural de l'estat amb el número 138527

9. CONCLUSIÓ – PROPOSTA

Consideram que Can Pueyo constitueix un element amb valors patrimonials de caràcter excepcional i per això proposam la DECLARACIÓ de Bé d'Interès Cultural del casal de Can Pueyo del terme municipal de Palma, amb la categoria de monument, amb la delimitació del Bé i del seu entorn de protecció segons la descripció literal i gràfica que figuren descrits a l'informe i a la planimetria adjunta i amb la relació de pertinences, accessoris i béns mobles que figuren a l'Annex 1 (Llista de béns mobles vinculats a l'immoble).

10. PLANIMETRIA

(Veure annex IV)

Annex 1. Llista de béns mobles vinculats a l'immoble

A. BÉNS MOBLES. (Relació de béns mobles identificats a partir de bibliografia especialitzada)

- Tapissos representant escenes de Phaeton. Firmats per Raes i realitzats sobre cartons de Rubens.
- Portaleres s. XVIII.
- Catalufa amb les armes de Pueyo.
- Salomons de vidre de Murano o la Granja.
- Dues parelles d'arquilles barroques amb vidres pintats.
- Mirall amb vasa de fusta tallada i daurada d'estil rococó (sobre xemeneia).
- Gualdrapa de vellut i brocats d'argent (sobre xemeneia).
- Dues cadires Lluís XV de braços entapissades, dues parelles de cadires Lluís XIII, quatre cadiretes (davant la xemeneia).
- Cadires Lluís XV entapissades de setí espolinat sobre fons blau.
- Banquetes de les sales principals.
- Talles. Sant Antoni i Sant Francesc, de Pedro de Mena.
- Arrembador (arrimadillo) de Guillem Mesquida. representa una sèrie d'escenes camperoles i de caça, amb cavallers i senyores a cavall, mostrant trofeus obtinguts després de la cacera. Entre les escenes destaca un cavaller amb un falcó a la mà a punt d'amollar-lo.
- Catifes de llana.
- Capella. Retaule: taula central nativitat (obra primitiva italiana) i dues taules laterals amb imatges de sant Sebastià i sant Juan.
- Alcova. Llit estil imperi. Obre d'Adrià Ferran, l'Adrià.
- Alcova. Portal rococó.
- Alcova. Porta.
- Alcova. Raconera.
- Alcova. Lligador.
- Alcova. Reclinatori.
- Alcova. Bres estil imperi, atribuït a Adrià Ferran, l'Adrià.
- Raconera. (Sala 1, annex fotogràfic).
- Canterano de costelles panxut . (annex fotogràfic)
- Canterano escriptori. (annex fotogràfic)
- Pintura. Escena mitològica (rapte) de Paolo Veronese.
- Pintura. Retrat de Bonaventura Serra.
- Pintura. Retrat de Josep Pueyo
- Pintura. Mort de Sant Francesc, d'Esteban Murillo.
- Pintura. Pietat, de Giulio Romano.
- Pintura. Retrat de dona jove de Guillem Mesquida.
- Pintura. Retrat d'Elissabetta Massoti, dona de Guillem Mesquida.
- Pintura. Fugida a Egipte, de Bonaventura Serra
- Pintura. Còpia de Verge del Gonfaló de Maratti, de Bonaventura Serra.
- Làpida de la Font d'en Baster (abans a la Porta Pintada). Atribuïda a Francisco Herrera
- Taula del Sant Ofici.

B. ARXIU

Com s'ha assenyalat a l'informe, no s'ha elaborat cap instrument de descripció (inventari, catàleg, guia) de l'arxiu, i mentre no es faci un instrument de descripció s'inclou com a bé moble integrant d'aquesta declaració de BIC tot el fons documental integrant a l'arxiu de Can Pueyo.

C. BIBLIOTECA

C.1. FONS BIBLIOTECA.

De la Biblioteca de Can Pueyo s'han pogut identificar les obres de Bonaventura Serra que, com ja s'ha assenyalat al cos de l'informe, s'integrà per voluntat testamentària a la biblioteca de Can Pueyo. Aquestes obres es detallen al punt següent.

En aquest sentit cal remarcar, tal i com hem esmentat anteriorment, que al 2003 Pascual Bennassar confirma que els exemplars del cronista que es mencionaran a continuació (C.2.) es conservaven a la Biblioteca de Can Pueyo.

A més del fons documental del cronista Bonaventura Serra, a Can Pueyo podem trobar, tal i com remarquen varis autors com Cabot (1965), quasi cinc mil exemplars que inclouen des de còpies d'autors clàssics fins a moderns i il·lustrats. D'aquest gran nombre de volums s'ha fet una petita selecció (C.3.) d'aquells llibres que considerem més rellevants i que pensem que poden servir per fer-nos una idea de la gran biblioteca que es conserva a aquest casal.

Mentres no es faci un instrument de descripció de tot el fons bibliogràfic i documental (inventari, catàleg, guia) s'inclou com a bé moble integrant d'aquesta declaració de BIC tot el fons bibliogràfic localitzat a la biblioteca de Can Pueyo

C.2. OBRA DE BONAVENTURA SERRA

Obres d'història, genealogia i dret (impreses i manuscrits):

- *Glorias de Mallorca, Palma, Impresa por Miguel Cerdà, 1755.*
- *Antiglorias, 1759 (En Can Pueyo) 1 tomo en 4º.*
- *Memorias para la Historia de Mallorca, 1759 1 tomo en 4º.*
- *Extracto de la Biblia. 1 tomo.*
- *Antigüedades de Mallorca. 1 tomo en 4º.*
- *Roma, Paris, Madrid... 1 tomo en 4º.*
- *Mallorquines ilustres. 1 tomo en 4º.*
- *Historia genealógica de la ilustre casa y linaje de los Pueyos de Aragón. 1 tomo en 4º.*
- *Adarga mallorquina. 1 tomo en 8º.*
- *Opúsculos y notas (2 toms a Can Pueyo y 1 en la Biblioteca Pública de Mallorca).*
- *Jurisprudencia civil. 1 tomo en 4º.*
- *Compendio cronológico de Mallorca, 1771. (També conegut com: Breve Compendio de las cosas más notables del Reyno de Mallorca para noticia de extrangeros y que sirve como de Introducción á la Historia Natural de Reyno.*

Obres d'història natural i medicina:

- *Villas y lugares, 1762. 2 tomos en 4º.*
- *Plantas y Yervas medicinales. 2 toms en 4º, 1768 i 1770.*
- *Observaciones médicas, phisicas, quirúrgicas y botánicas o nuevo tesoro de medicina, phisica y cirugia, 1769 (1 tom a Can Pueyo)*
- *Historia natural del Reyno de Mallorca, 1 tomo en 4º.*
- *Animales, cuadrúpedos, aves y peces. 1 tomo en 4º.*

Obres de referència, llibres de notes i diaris

- *Libro de notas, 1765*
- *Misceláneas (4 toms a Can Pueyo)*

Altres

- *Autores y libros, (varis toms)*
- *Libro de correspondencia*
- *Papeles varios (7 toms)*
- *Recreacions eruditas (16 toms a Can Pueyo)*

- *Reflexiones críticas sobre el estado de la presente jurisprudencia*
- *Observaciones misceláneas* (6 volums)
- *Historia genealògica de la ilustre casa y linaje de los Pueyos de Aragón*, 1 tomo en 4°.

C.3. SELECCIÓ DE LLIBRES DEL FONS BIBLIOGRÀFIC DE LA BIBLIOTECA DE CAN PUEYO.

- *Còdice Pueyo o Privilegia judaeorum*. Escrit al s. XIV (entre els anys 1328 i 1387) conté privilegis atorgats als jueus mallorquins i una *Bula de Alejandro IV*. El documents estan disposats per ordre cronològic de: Jaume I, Jaume II, Sancho, Jaume III, Pere IV i Juan I. Aquest còdex es considera el gran tresor i el més fort escut de les aljames hebrees de la ciutat i illa de Mallorca durant el s. XIV. Aquest document “després del saqueig del Call de Palma en 1391 i de la conversió en 1435, arribà el còdex a mans del Sant Ofici, d'on es diu que passà a la Biblioteca del sr. Marquès de Campofranco” (Fita i Llabrés, 1900, p.14).
- *Breviario del Antipapa Pedro de Luna*.
- *Còdice de Estacio*, de Publio Paino (poeta italià del s. XVII), traduït al català per el poeta Guillermo Colón.
- *Historia de la isla de Mallorca y sus adyacentes*.
- *Varones il-lustres*, Jaime Alemany y Moragues, letrado.
- *Llibre de capbreu de la Inquisició*

Autors clàssics.

- *El tratado de divinación*, Cicerón, 1 tom.
- *Las epístoles ad familiares*, Cicerón. Llatí i castellà.
- *La odisea*, Homero, 4 toms traduïts per Dacier en francès.
- *La iliada*, Homero, 4 toms traduïts per Davier en francès.
- *Opera*, Ovidio, 3 toms.
- *Opera en Còdice Medices Laurentino*, Virgilio, 3 toms.

Autors moderns.

- *Gramática*, Antonio de Nebrija, 1 tom (Humanisme).
- *Las soledades*, Luis de Góngora, 1 tom (Segle d'or).
- *La hermosura de Angelica*, Lope de Vega, 1 tom (Segle d'or).
- *Idea de un diccionario universal*, Gregorio Mayans, 1 tom (II·lustració).
- *La villa de Elche il·lustrada*, Gregorio Mayans, 1 tom (II·lustració).
- *Philosophia moralis*, Gregorio Mayans (II·lustració).
- *Teatro critico*, Benito Jerónimo Feijoo, 9 toms (II·lustració).
- *Cartas eruditas*, Benito Jerónimo Feijoo, 5 toms (II·lustració).

ANNEX II: s'adjunta informe tècnic de data 9 d'octubre de 2020, de resposta a les al·legacions.

Informe tècnic de resposta a les al·legacions

En el tràmit d'audiència de l'expedient 4/2019 de declaració com a Bé d'Interès Cultural, amb categoria de Monument, de Can Pueyo, al c/ Can Pueyo 4 i 4ª, de Palma Palma, s'han presentat les següents al·legacions:

- ARCA. 14 de setembre de 2020, núm. reg. general 32441.
- Dª. Almudena de Padura y de España (representant: D. Fernando Preciado Díaz-Rubio). 17 de setembre de 2020, núm. reg. general 33303.

En relació a aquestes al·legacions presentades en termini, informam el següent:

a) L'escrit d'al·legacions de l'entitat ARCA es centra en aspectes de contingut tècnic de l'informe redactat pels tècnics del Servei de Patrimoni que va motivar i fou base de l'acord d'incoació de declaració de Can Pueyo com a BIC amb categoria de monument. Aquest escrit d'al·legacions també proposa una sèrie de mesures cautelars que s'emmarquen dins possibles actuacions jurídiques que els corresponents serveis jurídics, si s'escau, valoraran.

En quant als aspectes tècnics, l'entitat ARCA posa de manifest des del primer moment que el conjunt de Can Pueyo presenta importants valors culturals i que, per tant, és mereixedor de la declaració com a Monument.

En relació a l'apartat IV. Estat de Conservació, de l'escrit d'al·legacions, on s'assenyala la necessitat de completar l'apartat 3 de l'informe tècnic, en quant a la conservació del mobiliari:

Tal com s'ha posat de manifest als diferents informes de les visites realitzades a l'immoble, amb les negatives i circumstàncies imposades per la propietat, el mobiliari de Can Pueyo ha estat desplaçat i, en una gran part, no s'ha pogut inspeccionar. Si bé a les darreres visites s'ha facilitat la possibilitat de fer fotografies i mirar amb detall alguns dels mobles (algunes calaixeres, diferents pintures dipositades al terra, una sobre l'altra, etc.) distribuïts per les diferents sales, hem de insistir en què tots els mobles que històricament abillaven les sales principals han estat il·localitzables i la propietat no ha facilitat cap informació sobre la seva ubicació. Com s'ha recollit també als diferents informes, des les diferents sales principals de Can Pueyo, la biblioteca semblaria l'espai menys alterat, però del qual no disposem de cap instrument de descripció.

Aquest Servei tècnic també considera que s'hauria d'haver completat l'expedient però fins al moment ha estat impossible. Mentre no Can vii aquesta circumstància i es puguin analitzar tots i cada un d'ells, no es pot completar aquest apartat, més enllà de constatar que aquests han estat desplaçats i que només s'han pogut identificar uns pocs.

En qualsevol cas, tractant-se d'un conjunt de béns tan heterogenis i sense poder valorar l'estat de conservació de cada un d'ells, a l'acord d'incoació ja s'estableixen tot un conjunt de directrius de conservació preventiva i de conservació-restauració per als béns mobles dirigits a garantir la seva salvaguarda.

Respecte a les consideracions sobre l'immoble i en concret sobre les directrius d'intervenció (o proposta de limitacions) ARCA indica el que segueix:

ARCA considera que la Declaració podria completar i definir millor les directrius d'intervenció, deixant clara la necessitat d'autorització de qualsevol Projecte d'intervenció i sent conscients que és gairebé impossible mantenir tot el casal amb l'ús d'habitatge unifamiliar. Aquesta realitat no es pot defugir en la Declaració, tot i que estam d'acord amb la Direcció Insular que la conservació i manteniment són bàsics i exigeixen un primer coneixement acurat de tot l'immoble i l'estat, sobre tot, perquè la propietat no ha col·laborat amb l'Administració. Seria bo plantejar-se ja hores d'ara, amb la informació que ha acumulat el Servei de Patrimoni i la proluxa documentació històrica i bibliogràfica, quines són les parts fonamentals del Casal que necessiten la preservació més completa per preservar al seu torn els valors culturals propis de l'immoble. Per ARCA són les parts més representatives de la casa, la façana, els patis, la planta noble i més pública o solemne que permetrien conèixer i mostrar un casal d'aquesta tipologia. Altres parts (golfes, dependències inferiors, etc) podrien subordinar-se a la conservació d'aquesta part principal, però mantenint la lectura de l'espai, protecció dels elements funcionals i decoratius característics de l'espai i sempre atenent a criteris de reversibilitat)

En resposta a això podem informar el que segueix:

- la necessitat d'autorització de qualsevol projecte d'intervenció entenem que queda clara, i dimana de la pròpia llei 12/98, i que per tant, ja no fa falta repetir-ho. Tot i així, en el punt 7 de l'informe de incoació titulat "Demés articles d'aplicació de la llei 12/98" se va citar textualment l'article 37.
- En quant a que és gairebé impossible mantenir tot el casal amb ús d'habitatge unifamiliar, es va indicar el següent en quant a usos:

"Respecte a la regulació dels usos possibles, com a norma general només seran possibles aquells usos la implantació dels quals siguin compatibles amb la preservació dels béns i els valors que es volen protegir, i que s'indiquen en aquest informe. Hi haurà indrets de la casa, que, com a resultat de l'obligatorietat de mantenir els ambients existents, i configurats pels béns mobles que vesteixen l'immoble, es trobaran més condicionats que d'altres."

Respecte d'aquest punt, mantenim el criteri ja exposat, consideram que el criteri ha de ser no limitatiu d'usos sempre i quan aquests es puguin implantar sense fer malbé cap dels valors de l'immoble. Dit en d'altres paraules, en cap moment s'ha parlat de l'obligatorietat de mantenir l'ús unifamiliar, tot i que, en sentit contrari, tampoc consideram que sigui impossible mantenir aquest ús ja que en d'altres casals de la ciutat així s'està fent.

- En quant a les parts més representatives de l'immoble que necessiten la preservació més completa i per tant, seran de més difícil alteració o se n'haurà de fer la seva recuperació, efectivament, tal i com diu l'entitat, aquestes són la planta noble, l'entrada, els patis, les façanes i la volumetria. Ara bé, existeixen altres parts de l'immoble que presenten valors o singularitats i que també s'han de conservar (és el cas dels espais amb volta de la planta baixa o soterrani, les cuines, els espais exteriors, etc.) així com d'altres espais que s'han de recuperar, com ara els porxos, amb les columnetes medievals que es poden apreciar perfectament per l'interior.

b) L'escrit d'al·legacions remeses pels representants de la propietat fan especial incidència en aspectes procedimentals i/o de caràcter administratiu i jurídics, que hauran de considerar-se, si s'escau, des d'un àmbit jurídic.

Respecte a la manca de documentació gràfica de l'expedient, i com s'ha anat informant al llarg del procediment, amb anterioritat a la redacció de l'informe de dia 15 de gener de 2019, que va motivar la incoació del BIC, les condicions imposades, i recollides sota acta notarial, consistien, entre d'altres, en la prohibició de realitzar cap tipus de fotografia. Davant aquesta prohibició i després de les explicacions per part dels tècnics de la necessitat de fotografies per a realitzar els seus informes tècnics, fou quan es van aportar, per part de la propietat, les actes notariales citades a les al·legacions incloent fotografies.

A les dues darreres visites, efectuades en data 9 de març de 2020 i el 27 de juliol de 2020, foren les úniques en que es va autoritzar poder fer fotos, les quals, obren al Servei de Patrimoni Històric i de les quals adjuntam les que conformen l'annex 1 d'aquest informe. Sigui com sigui les fotografies són documents gràfics que poden ajudar a documentar l'informe, a nivell descriptiu, però que en cap cas determinaran les conclusions de l'expedient.

Com ja es va plantejar al recurs i ja es va contestar, la propietat insisteix en que s'estan declarant mobles que ja no existeixen. Hem de recordar que des de la primera visita, hi ha algunes pintures a les diferents sales (es troben apilades i no s'han pogut visualitzar cada una d'elles), part del que podrien ser les arquilles de vidre pintat (falten calaixos) i què, davant la insistència de l'administració, en la darrera visita, es va poder veure amb detall un espai, on la propietat va insistir sempre que allà es conservaven mobles procedents d'altres cases o propietaris, i es va poder comprovar que es trobaren consoles barroques on es disposaven les arquilles i identificades a les fotos històriques.

A l'escrit d'al·legacions també s'argumenta que a l'expedient falten tràmits essencials, com una *proposta de limitacions*. A l'informe que motivà la incoació, punt 5. *Principals mesures de protecció del bé* (pàgines 16 a 22) apareixen detallades les mesures de protecció i directrius d'intervenció del conjunt i, específicament de l'immoble i de les decoracions i béns mobles. En aquesta darrera tipologia de béns s'assenyalen tant directrius de conservació preventiva, com de conservació-restauració.

Conclusions:

A la vista de tot l'exposat es proposa, a nivell tècnic:

Desestimar les al·legacions presentades per ARCA i Almudena de Padura y de España (representant: D. Fernando Preciado Díaz-Rubio).

ANNEX III: S'adjunta informe jurídic de 13 d'octubre de 2020.

Informe jurídic en relació a la proposta de declaració com a bé d'interès cultural, amb categoria de monument, a favor de Can Pueyo de Palma (exp. 4-19)

Can Pueyo, situat al centre de la ciutat, s'ha reconegut històricament com un dels casals amb més interès de la ciutat, i constitueix un dels exemples més significatius de les construccions civils barroques de Palma (construïts i moblats per la noblesa mallorquina) que encara no gaudeix de la protecció que atorga la llei de patrimoni històric de les Illes Balears als elements patrimonials més significatius. Una de les principals causes és que, tot i què l'administració ha intentat en diverses ocasions accedir a l'interior, mai ho havia aconseguit fins temps recent. Realitzada visita a l'interior de l'immoble els tècnics del Servei de Patrimoni Històric han pogut constatar que Can Pueyo ha sofert importants afectacions quant als seus interiors (decoració i béns mobles).

Des del Servei de Patrimoni Històric el 15 de gener de 2019 es va emetre un informe conjunt pel cap de secció de Béns Culturals, la cap de secció d'Arquitectura, la tècnica de Conservació-Restauració i el cap de Secció d'arqueologia, tots del Servei de Patrimoni Històric, on es proposà la incoació de l'expedient de bé d'interès cultural, amb la categoria de monument, de Can Pueyo del terme municipal de Palma de Mallorca, amb la delimitació del bé i del seu entorn de protecció segons la descripció literal i gràfica que figuren descrites a l'informe i a la planimetria que s'adjunta.

La Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca en la sessió de dia 22 de gener de 2019 va acordar incoar l'expedient de declaració com a bé d'interès cultural, amb categoria de monument a favor de Can Pueyo, i es publicà en el BOIB núm. 20 de 14/02/2019, i al BOE núm. 44, de 20/02/2019.

El 18 de març de 2019 es va sol·licitar informe preceptiu a la UIB d'acord amb l'article 9.1 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, de patrimoni històric de les Illes Balears, informe que fou emès en sentit favorable a la declaració de BIC en data 04/02/2020.

El 26 de març de 2019 la propietat interposà un recurs d'alçada, el qual fou desestimat per acord de la Comissió de Govern en la sessió de 11 de juny 2020.

D'altra banda, i en execució del que disposa l'article 9.3 de la Llei 12/1998, de 21 de juny, del patrimoni històric de les Illes Balears, es va obrir un termini d'audiència als interessats de quinze dies hàbils. Dins aquest termini s'han presentat al·legacions per part dels següents interessats:

- per part d'Arca, presentades el 14/09/2020
- per part de Fernando Preciado Díaz-Rubio en representació de la Sra. Almudena de Padura y de España presentades el 16/09/2020.

Així mateix, es va procedir a obrir el tràmit d'informació pública d'un mes en el BOIB núm. 140, de 13 d'agost de 2020, sense que cap altre interessat en l'expedient hagi presentat al·legacions.

Fonaments de Dret

Primer- El 9 d'octubre de 2020 els tècnics del Servei de Patrimoni Històric han emès informe tècnic respecte a les al·legacions presentades, proposant la seva desestimació.

En la mateixa data, s'ha emès altre informe tècnic assenyalant que es mantenen en els mateixos termes en què es formulà la proposta d'incoació de 15/01/2019, excepte el punt 9, CONCLUSIÓ-PROPOSTA, que es modifica.

Segon.- Sobre els aspectes jurídic administratius formulats a les al·legacions, cal fer les següents consideracions:

- EN RELACIÓ A LES AL·LEGACIONS PRESENTADES PEL SR. FERNANDO PRECIADO DÍAZ-RUBIO EN REPRESENTACIÓ DE LA SRA. ALMUDENA DE PADURA Y DE ESPAÑA:

1. Sobre la manca de tràmits essencials, expedient administratiu incomplet, incorrecte obertura del període d'informació pública, nul·litat radical:

La part al·legant argumenta una manca de tràmits essencials, en concret, inexistència d'informe tècnic i de proposta de limitacions.

En aquest sentit, cal recordar que l'expedient de declaració s'inicia precisament en base a l'informe tècnic de 15/01/2020, on per cert al punt cinquè de dit informe s'especifiquen clarament les principals mesures de protecció i directrius d'intervenció, i que són conseqüència del règim de protecció previst a la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears.

És clar que, tal i com assenjala el Tribunal Suprem en sentència de 4 de desembre de 2012 i que reproduïx la part interessada, *Ciertamente, en el momento de la incoación no es posible para la Administración tener la certeza de que concurren en el bien de que se trate las características legalmente definitorias de la categoría de "bien de interés cultural", pues se trata de una categoría legalmente definida mediante conceptos jurídicos indeterminados para cuya integración está prevista, precisamente, la tramitación del completo procedimiento de declaración de bien de interés cultural, de forma que sólo al final del procedimiento podrá tenerse la certeza de que el bien de que se trate encaja o no en la definición legal de "bien de interés cultural".*

Idò precisament per això, s'ha duit a terme tota la tramitació administrativa per a la declaració d'un bé com a d'interès cultural prevista a la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears. La part interessada no pot al·legar cap tipus d'indefensió, a tinguat al seu abast tot l'expedient administratiu, ha pogut formular recurs d'alçada contra l'acord d'incoació, i ha pogut presentar totes les al·legacions, documents, informes, etc. que ha considerat més oportú per a la seva legítima defensa.

I és després de tota la tramitació administrativa, de l'estudi de totes les al·legacions presentades i els informes preceptius previstos a la Llei, quan s'ha de formular la corresponent proposta de declaració. Així es preveu a l'art. 82.1 de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques:

I l'informe tècnic que serveix de base a aquesta proposta de declaració es mantindrà en els mateixos termes que l'informe tècnic de la incoació si es determina que després de tota la tramitació no han variat les circumstàncies que motiven que aquest bé, en tot el seu conjunt, ha de ser declarat BIC.

En Can vi, si després de la tramitació s'observen que hi ha elements suficients per a la modificació del contingut de l'informe tècnic que donà lloc a l'inici de l'expedient, serà aquest el moment de redactar la corresponent proposta d'acord on es reflectiran aquestes modificacions.

Així mateix, la interessada parla de nul·litat radical, assenyalant una incorrecta obertura del període d'informació pública i manca de tràmits essencials.

Sobre manca de tràmits essencials, la interessada no assenjala quins són aquests tràmits essencials que no s'han seguit en el procediment, i sobre la incorrecta obertura del període d'informació pública a l'expedient administratiu hi figura complimentat aquest tràmit previst a l'article 9.3 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre mitjançant la publicació al BOIB núm. 140, de 13/08/2020.

Per tant, no s'incorre en cap dels supòsits previstos a l'article 47.1 de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre.

Finalment, la interessada addueix expedient administratiu incomplet, i relaciona una sèrie de correus electrònics que, segons assenyala, no s'han incorporat a l'expedient.

Docs bé, tot el contingut d'aquests correus electrònics sí venen incorporats a l'expedient, precisament perquè els documents que han entrat o sortit per aquesta via també han entrat o sortit bé per registre general, bé per registre electrònic, bé a través de notificació telemàtica via carpeta ciutadana.

Per tant, l'interessada té tota la documentació que obra a l'expedient.

2. Sobre la declaració de Bé d'Interès Cultural amb categoria de monumenta un immoble com unitat singular que no existeix:

En aquest punt, feim nostres les consideracions de caire tècnic que es formulen a l'informe tècnic de resposta a les al·legacions signat el dia 9 d'octubre de 2020.

3. Sobre els elements de prova que consten a l'expedient:

Tal i com ja s'assenyala a l'informe tècnic de resposta a les al·legacions signat el dia 9 d'octubre de 2020, *Respecte a la manca de documentació gràfica de l'expedient, i com s'ha anat informant al llarg del procediment, amb anterioritat a la redacció de l'informe de dia 15 de gener de 2019, que va motivar la incoació del BIC, les condicions imposades, i recollides sota acta notarial, consistien, entre d'altres, en la prohibició de realitzar cap tipus de fotografia. Davant aquesta prohibició i després de les explicacions per part dels tècnics de la necessitat de fotografies per a realitzar els seus informes tècnics, fou quan es van aportar, per part de la propietat, les actes notarials citades a les al·legacions incloent fotografies.*

A les dues darreres visites, efectuades en data 9 de març de 2020 i el 27 de juliol de 2020, foren les úniques en que es va autoritzar poder fer fotos, les quals, obren al Servei de Patrimoni Històric i de les quals adjuntam les que conformen l'annex 1 d'aquest informe. Sigui com sigui les fotografies són documents gràfics que poden ajudar a documentar l'informe, a nivell descriptiu, però que en cap cas determinaran les conclusions de l'expedient.

I sobre l'informe de l'arquitecte Sr. Colom que la interessada va aportar a l'expedient, a l'informe que serví de base a la desestimació del recurs d'alçada interposat contra l'acord d'inici ja varem assenyalar que si bé hem de convenir amb la recurrent que una part substancial de l'expedient de declaració com a Bé d'Interès Cultural fa referència al mobiliari del seu interior, no és en absolut l'únic motiu que justifica l'inici d'aquest expedient de protecció. A l'informe tècnic de 15 de gener de 2019, en què es basa la incoació de l'expedient, es fa una detallada descripció de l'immoble, de la seva història, dels seus elements més significatius, i del seu estat de conservació de la tipologia del conjunt.

D'altra banda, el fet que, segons paraules de la recurrent, *el estado del edificio, sus dependencias y elementos interiores han sufrido una terrible decadencia (...), La realidad es que el conjunto del edificio y sus interiores presenta un estado de deterioro e incluso ruinógeno en algunas de sus partes*, de ser certes aquestes afirmacions, en absolut són cap impediment u obstacle per a iniciar l'expedient de declaració de Bé d'Interès Cultural amb la categoria de monument en favor de Can Pueyo.

Així, entre d'altres, es pronuncia la Sala Tercera del Contenciós Administratiu del Tribunal Suprem en sentència de 15 de desembre de 2011, que al seu fonament de dret quart estableix:

“El segundo motivo de casación, al igual que el antecedente, incluye dos bloques de alegaciones. En primer lugar, se queja el recurrente de la infracción del mandato constitucional de conservación del patrimonio histórico, vulneración que surgiría de la inclusión del Palacio DIRECCION000 en el Inventario del Patrimonio Cultural Aragonés, no obstante su situación de ruina.

Si bien es cierto que existen precedentes de la Sala en que se afirma que el deber de protección de los edificios cesa en caso de declaración de ruina, dicha afirmación debe modularse cuando nos encontremos antes bienes que, por sus características, deban ser objeto de protección desde el punto de vista histórico, cultural o artístico. En tales supuestos, la protección del bien con base en la concurrencia de tales cualidades es precisamente el único instrumento a disposición de los poderes públicos para cumplir con el deber de protección del mismo que les encomienda, en sede de principios rectores de la política económica y social, según el artículo 46 de la Constitución Española. Bien puede decirse, en línea con lo sostenido en su escrito de oposición por la recurrida ADUPEPA, que existen bienes en situación de ruina que constituyen patrimonio de la humanidad. Sería el caso, sin necesidad de irse al más lejano ejemplo del Paternón citado por dicha Asociación, de multitud de castillos de España, que representan parte sustancial de nuestro patrimonio histórico y cultural. Sin ir más lejos, el de Orgaz, en Soria, que constituye la más grande fortaleza medieval de Europa, y se haya derruido en su práctica totalidad.

De forma que la situación de ruina de un inmueble no es, como regla general, un obstáculo para su protección. Tal afirmación dista de ser novedosa en nuestra doctrina...” (La negreta és nostra).

4. *Sobre les reiterades acusacions que s'aboquen respecte de la propietat:*

La interessada es queixa que a determinats documents es realitza una continua atribució de culpa per l'estat de l'immoble, i d'incompliment de la resolució de 15 d'octubre de 2018, de suspensió d'obres i/o intervencions tant als mobles com a l'immoble de Can Pueyo.

En tot cas, aquestes manifestacions no formen part dels motius pels quals es tramita l'expedient de declaració de Bé d'Interès Cultural.

- EN RELACIÓ A LES AL·LEGACIONS PRESENTADES PER L'ASSOCIACIÓ ARCA:

En aquest punt, feim nostres les consideracions de caire tècnic que es formulen a l'informe tècnic de resposta a les al·legacions signat el dia 9 d'octubre de 2020, mostrant la nostra conformitat amb allò que manifesta al punt primer del seu escrit d'al·legacions sobre CONSIDERACIONS GENERALS SOBRE EL PROCEDIMENT.

Tercer.- D'acord amb els articles 7 i següents de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears, i d'acord amb les competències atribuïdes per la Llei 6/1994, de 13 de desembre, als Consells Insulars en matèria de Patrimoni Històric.

Quart.- L'article 10 de la Llei 12/1998 regula que l'acord de declaració s'haurà d'adoptar pel Ple del Consell de Mallorca.

Cinquè.- D'acord amb el Reglament Orgànic del Consell Insular de Mallorca, aprovat pel Ple de dia 12 d'abril de 2018, amb correcció d'errades materials aprovades pel Ple de 12 de juliol de 2018 (BOIB núm. 89, de 19/07/2018).

Atès l'exposat, es formula la següent proposta d'acord:

I.- Desestimar íntegrament les al·legacions presentades pel Sr. Fernando Preciado Díaz-Rubio en nom i representació de la Sra. Almudena de Padura y de España, i per l'Associació per a la Revitalització dels Centres Antics (ARCA), en base a l'informe tècnic de 9 d'octubre de 2020 i l'informe jurídic de 13 d'octubre de 2020, que com a motivació s'adjunten i formen part integrant del present acord.

II.- Declarar com a Bé d'Interès Cultural, amb categoria de monument, l'immoble Can Pueyo ubicat al carrer de Can Pueyo, 4 i 4a de Palma de Mallorca, amb la delimitació del bé i del seu entorn de protecció, segons descripció literal i gràfica, que figuren descrites a l'informe tècnic de 9 d'octubre de 2020, la planimetria adjunta i amb la relació de pertinències, accessoris i béns mobles que figuren a l'Annex 1 (Llista de béns mobles vinculats a l'immoble), que s'adjunta i forma part integrant del present acord.

III.-Els efectes d'aquesta declaració són els que genèricament s'estableixen a la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del Patrimoni Històric de les Illes Balears i la normativa concordant.

IV.-Notificar aquesta resolució als interessats, als Ajuntaments de Palma, i al Govern de les Illes Balears.

V.-Publicar aquest acord de declaració al Butlletí Oficial de les Illes Balears i al Butlletí Oficial de Estat i **anotar**-ho al Registre Insular de Béns d'Interès Cultural de Mallorca i **comunicar**-ho a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears perquè procedeixi a la seva anotació al Registre de Béns d'Interès Cultural de les Illes Balears i a la vegada comuniqui al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat les inscripcions i anotacions que es realitzin.

ANNEX IV: Planimetria

Planimetria extreta d' OVC

